

Mika
Waltari
Nepřátelé
lidstva

VYŠEHRAĐ

Nepřátelé lidstva

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na

www.ivysehrad.cz

www.albatrosmedia.cz

Mika Waltari

Nepřátelé lidstva – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

Mika
Waltari
Nepřátelé
lidstva

Mika
Waltari
Nepřátelé
lidstva

Paměti římského
senátora
Minuta Lause
Maniliana
z let 46–79

VYŠEHRAĐ

Z finštiny přeložil Marek E. Světlík

© The Estate of Mika Waltari

First published in Finnish with the original title *Ihmiskunnan viholliset*
by WSOY in 1964, Helsinki, Finland

Published in the Czech language by arrangement with
Bonnier Rights, Helsinki, Finland, and Kristin Olson Literary Agency,
Prague, Czech Republic.

Translation © Marek E. Světlík, 1999, 2022

ISBN tištěné verze 978-80-7601-703-0

ISBN e-knihy 978-80-7601-706-1 (1. zveřejnění, 2022)

ISBN e-knihy 978-80-7601-708-5 (1. zveřejnění, 2022)

ISBN e-knihy 978-80-7601-707-8 (1. zveřejnění, 2022)

ČÁST PRVNÍ

Minutus

KNIHA PRVNÍ

Antiochie

Bylo mi sedm let, když mi veterán Barbus zachránil život. Jasně si vzpomínám, jak jsem tehdy přelstil svoji starou chůvu Sofronii, abych se dostal na strmý břeh řeky Orontes. Její dravý proud mi tajil dech. Vyklonil jsem se přes zábradlí mostu, abych mohl pozorovat víry a bubliny na prudce plynoucí hladině. A tehdy ke mně přistoupil Barbus a vlídně se mě zeptal: „Chceš se naučit plavat, chlapečku?“

Když jsem přisvědčil, rozhlédl se kolem, popadl mě za krk a za podolek a hodil mě do řeky. Potom začal řvát a vzývat Herkula a římského Jupitera Ochránitele, na můstek odhodil svůj potrhaný vojenský plášť a skočil za mnou do vody.

Jeho křik přivolal lidi kolem. A tak všichni viděli a jednomyslně tvrdili, že nasadil vlastní život, aby mě zachránil před utopením, a pak mě tak dlouho válel po zemi, dokud jsem nevyzvracel všechnu vodu. Když k nám Sofronie doběhla s pláčem a chomáčem vlastních vlasů v rukou, Barbus mě vyzdvihl na svá mohutná ramena a nesl mě až domů, i když jsem se zhnuseně odvracel od pachu jeho špinavého oděvu a od jeho po vínu páchnoucího dechu.

Otec nebyl tímto dobrodružstvím nijak nadšený, nicméně nabídl Barbovi víno a uvěřil jeho báchorkám, že jsem na břehu uklouzl a spadl do řeky. Nenamítal jsem nic proti smyšlenkám toho člověka. Byl jsem tehdy zvyklý mlčet v přítomnosti dospělých mužů. Naopak sám jsem se zatajeným dechem naslouchal Barbově obhroublému vyprávění, jak přeplaval Dunaj, Rýn i Eufrat, a to vždy v plné zbroji, jak se slušelo na výcvikem zocelené muže římské legie. I otec si připil vínem na počest mé záchrany a nadchl se vzpomínkou, jak za svého mládí, když studoval na rhodské akademii, ze sázky přeplaval úžinu z Rhodu až na pevninu. A to je oba utvrdilo v přesvědčení, že se musím vzmužit po římském způsobu. A že to bude Barbus, kdo

se stane mým novým učitelem. Otec poskytl Barbovi nové šaty. Když se převlékal, mohli jsme zahlédnout četné jizvy na jeho těle. Nejstrašnější měl na zádech, ty prý utržil jako zajatec Parthů v Arménii. Parthové ho zbičovali a po římském způsobu přibili na kříž, v posledním okamžiku ho však kamarádi bleskovým protiútokem vyrvali ze spárů smrti.

Takto se tehdy Barbus stal novým obyvatelem našeho domu a začal otce nazývat hospodářem. Provázel mě chlapectvím, vodil mě do školy i ze školy, pokud se zrovna příliš neopil. Především ze mne vychovával Římana. On sám se narodil a vyrostl v Římě a plných třicet let sloužil v legii. Ostatně to byl pro otce hlavní důvod, proč takto rozhodl. I když byl jinak nepraktický a žil si sám pro sebe, nebyl tak naivní, aby si jen tak vzal do domu nějakého vysloužilého vojáka.

A jak šel čas, naučil mě Barbus ledacos užitečného pro to, co mě pak čekalo nejen v aréně, ale na cestě životem, můj synu. Nejen jsem se naučil plavat, ale také jezdit na koni a bojovat. Na jeho naléhání mi otec po čase opatřil vlastního oře, abych se ve svých čtrnácti letech mohl zařadit mezi mladé antiochijské jezdce. Caesar Gaius Caligula sice vymazal vlastnoručně jméno mého otce ze stavu *equites*, ale v Antiochii mu to sloužilo spíše ke cti než ku posměchu, protože zde všichni dobře věděli, co byl Caligula zač již jako chlapec. Ostatně nedlouho poté byl popraven ve velkém římském cirku, když si zamlouval povyšovat na senátory své oblíbené koně.

Otec za ta léta v Antiochii taktéž nezhálel. Aniž o to usiloval, dosáhl nezávislého úctyhodného postavení. Byl pak proto navržen do poselstva, které mělo vzdát hold caesaru Claudiovi k jeho nástupu na trůn. Tehdy by byl jistě dosáhl navrácení svých hodností. Ale otec rozhodně odmítl cestu do Říma. Až později jsem pochopil, že měl k tomu pádné důvody. On ovšem tehdy neřekl celou pravdu, ostatně kdo tak činí. Prohlásil, že si přeje zůstat řadovým a nenápadným občanem a rozhodně neusiluje o stavovské slasti.

Stejně náhodně jako přišel Barbus do našeho domu, zmnožoval se i náš majetek. Otec, přestože na co sáhl, se mu dařilo, o sobě zatrpkle říkával, že nemá štěstí, protože při mém narození přišel o jedinou ženu, kterou skutečně miloval. A již v Damašku pravidelně v den výročí matčiny smrti zašel na tržiště a koupil tam nějakého zanedbaného otroka. Podržel si ho nějaký čas v domě, vychoval

ho, a pak s ním předstoupil před úřady, zaplatil za něho poplatky a propustil ho z otroctví. Ten pak jako propuštěnec směl používat jméno Marcius, ne Manilianus. Otec poskytl všem propuštěncům prostředky, takže každý si mohl osvojit nějaké povolání. Tak se z jednoho propuštěnce stal obchodník s hedvábím Marcius a z jiného Marcius rybář. Lazebník Marcius si vydělal slušný majetek tím, že dokázal zhotovovat a módně načesávat ženské paruky. Ovšem nejvíce zbohatl těžař a hutník Marcius, který inspiroval otce, aby koupil opuštěný důl na měď v Kilikii.

Otec si často stěžoval, že mu není dopřáno konat veřejně prospěšnou práci, takže nemá možnost být užitečný a získat dobrou pověst. Avšak v tichosti nenápadně rozdával pomoc jak potřebným, tak nepotřebným, a rozhodně byl na všechny strany štedřejší než vůči svému vlastnímu synovi.

Po sedmi letech prožitých v Damašku se usadil v Antiochii. A zde, jako nezávislý a mnoha jazyků znalý občan, vykonával úřad poradce prokonsula ve věci naléhavých problémů hebrejských věrouk, které dobře poznal při svých cestách do Judey a Galileje. Ve shodě se svojí mírnou povahou dával přednost smírným řešením případů před použitím hrubé síly a nátlaku. Tak si získal přízeň nejen antiochijských občanů. Krátký čas potom, co přišel o jezdeckou hodnost, byl otec zvolen do městské rady. Rozhodně ne ze soucitu nebo z milosti, či že by se honil za postavením. Všechny strany ve městě si byly dobře vědomy, čím jim může být užitečný.

Stejně tomu bylo v době, kdy Caligula nařídil, aby byl vztyčen jeho pomník v jeruzalémském chrámu a i ve všech synagógách židovských diaspor. Otec si okamžitě uvědomil, že to rozhodnutí má vyprovokovat ozbrojený zásah, a radil židovským obcím, aby se namísto marného a sebezničujícího protestu snažily získat čas. A tak antiochijská Hebrejci dali římskému senátu na srozuměnou, že sami prý již hodlali vystavit Gaiovy božské sochy ve svých svatyních, ale když byly dokončovány, byly náhodně poškozeny a v tom oni vidí zlé znamení pro jejich uvedení v dnešní době. Když byl caesar Gaius krátce nato zavražděn, získal otec uznání za svoji předvídavost. Já však rozhodně popírám, že by cokoli věděl předem o té vraždě. Chtěl pouze získat čas, aby se vyhnul marným židovským útokům a tvrdé římské odvetě, která by ve svých důsledcích poškodila obchodní výhody města.

Dokázal však být i neústupný. Jako člen městské rady rozhodně odmítal dávat peníze na gladiátorské hry a na zápasy s šelmami a různá divadelní představení pro plebs. Na radu svých propuštěnců však dal postavit ve městě kolonádu, která pak nesla jeho jméno. Za prodejny, které tam zřídil, dostával tak velké nájmky, že tento podnik mu přinesl nejen proslulost, nýbrž i hospodářský užitek.

Propuštěnci mého otce i lidé kolem nás nemohli pochopit, proč se mnou otec jednal tak stroze a přivykal mne na tvrdé zacházení. Však ty, jemuž píšu tyto řádky, můj synu, to již jistě víš, i když si možná kladeš stejnou otázku jako já, zda to všechno mělo nějaký smysl. Oni však mi tehdy za jeho zády horlivě poskytovali dostatek prostředků, dávali mi krásné šaty, zdobili mé sedlo a uzdu mého koně a snažili se vždy omlouvat výstřelky mého mládí. Jako mladého a nerozumného mě totiž sužovala touha být ve všem první, dokonce první mezi urozenou mládeží města, a propuštěnci to viděli ze svého pohledu jako skutečnost, která zvyšuje jejich vlastní postavení a přidává i slávě mého otce.

Přes svůj asketický vztah k věcem hmotným dopřával mi otec co nejvíc hodnot světa duchovního. Mimořádný důraz kladl na to, že se musím vzdělávat v latině. Barbova jednoduchá legionářská latina byla přímo odstrašujícím příkladem zplanění jazyka. Tak mě otec vedl k tomu, abych četl historické knihy Vergiliovy a Tita Livia. Barbus mi pak po večerech vyprávěl o římských pahorcích, památkách a zvycích, o bozích a o římských vojevůdcích, až ve mně probudil horečnou touhu po Římu. Já přece nebyl žádný Syřan, nýbrž rozený Říman z rodu Maniliů a Maecenů, i když má matka byla jenom Řekyně. Přirozeně že nebylo zanedbáno ani mé řecké vzdělání. Již jako patnáctiletý jsem znal četné básníky. Po dvě léta pak byl mým učitelem Timaios z Rhodu, kterého otec koupil po rhodských nepokojích, a byl by ho osvobodil, což on však zahořkle odmítl, vykládaje cosi, že mezi otrokem a propuštěncem není skutečného rozdílu, protože svobodu lze pocítit pouze ve vlastním srdci.

Zahořklý Timaios mě kromě básníků vyučoval i stoické filosofii a opovrhoval mým latinským studiem, neboť podle jeho mínění byli Římané pouhými barbari, a pro Řím měl jen opovržení za okradení Rhodu o jeho dědičná práva. Rhodos byl totiž samostatným státem

s vlastní daňovou správou, světoznámý svou řečnickou školou, dokud jeho představitelé bezohledně neukřižovali dva římské občany a nepřekročili tím trpělivost senátu.

Timaiova filosofie mě příliš nezaujala. On sám totiž nedodržel své učení. Příliš si užíval dobrého jídla a pohodlné postele a jako otrok se měl v domě mého otce podstatně lépe, než by se měl jako svobodný sofista na svém Rhodu. On byl názorným příkladem své filosofie v praxi, vlastně se nedokázal plně oddat ani jí.

Když jsem byl již obstojným jezdcem, přátelil jsem se s asi desítkou vrstevníků, stejně posedlých jízdou. Soutěžili jsme mezi sebou o všemožné ztřeštěnosti. Přísahali jsme si navzájem věrnost. Jednou, když jsme se pyšně vraceli z projíždky, rozhodli jsme se, že se každý v plném cvalu zmocníme jednoho z cechovních věnců, zavěšených nade dveřmi krámů. Já tehdy v trysku popadl černý smuteční věnec z dubových větví. Když si na to dnes vzpomínám, jímá mě úzkost. Snad to nemělo hlubší souvislosti s tím, co jsem prožil a co nás teprve čeká, můj synu. Chtěli jsme se jenom předvést a možná pozlobit kupce. Nicméně věnec jsem si přese všechno ponechal, abych neporušil plytkou úmluvu.

Každý, kdo zná Antiochii, si asi dokáže představit, co takové kousky asi způsobily. Ale městské strážní se nepodařilo nás chytit. Nakonec jsme se sami přiznali, protože jinak hrozil trest všem členům jízdy. Vše se vyřešilo pokutou, protože soudci se zřejmě nechtěli nijak dotknout našich rodičů. Nicméně jsme již na sebe nevhodně upozornili. Proto jsme přesunuli své hrátky mimo město.

Při jedné z takových vyjížděk jsme tomu dali korunu. Zahlédli jsme na břehu řeky skupinku dívek. Seděly tam, hlavy dohromady. Považovali jsme je za vesnická děvčata. V tu chvíli mi prolétl hlavou příběh o únosu Sabineek. A tak, stejně jako naši římstí předkové, jsme přistoupili k činu. Přicválali jsme k řece a každý z nás se zmocnil jedné dívky a vytáhl si ji k sobě do sedla. Samozřejmě že se to vypráví snáz, než jsme to tenkrát uskutečnili, a stejně náročné bylo udržet v sedlech ječící a bránící se děvčata. Nevěděl jsem, co si s dívkou počít, a tak jsem ji po celou dobu lechtal, abych ji rozesmál. Abych dokázal, že mi úplně stačí, že byla prostě v mé moci, vrátil jsem se a sundal ji zpět na zem. Tak to provedli i moji druzi. Sotva byly dívky na pevné zemi a my k nim byli zády, zasypaly nás

kamením. Tu nás přepadlo zlé tušení. Již když jsem zvedal svoji dívku k sobě do sedla, začínal jsem si uvědomovat, že se určitě vůbec nejedná o nějaké vesnické děvče.

Naopak. Jak se pak ukázalo, všechny dívky byly dcerkami předních rodin. Vydaly se z města podél řeky, aby provedly svoji očistu a vykonaly obětní obřady, které jsou předepsané při dosažení plnoletosti. My to měli poznat podle barevných stuh, které dívky rozvěsily po keřích. Kdo z nás ale jenom tušil něco o těchto posvátných dívčích obřadech!

Děvčata by si zřejmě i jen kvůli své pověsti všechno nechala pro sebe, ale byla s nimi jedna kněžka, a ta z nutkavého pocitu zodpovědnosti za své poslání nabyta přesvědčení, že jsme chtěli zákeřně znesvětit posvátný obřad. A tak se z mého ztřeštěného nápadu vyklubal nechutný skandál. Vyskytl se i názor, abychom si na odčinění svého skutku vzali za manželky ony dívky, jejichž mravnosti jsme se dotkli při obětním obřadu. Naštěstí žádný z nás ještě neoblékal tógu mužů.

Mého učitele Timaiia tehdy náš čin natolik rozčílil, že na mne vyrazil s holí, ač byl pouhý otrok. Barbus mu ji vykroutil z ruky a mně poradil, abych uprchl z města. Jako pověřivý muž i on se bál syrských bohů. Timaios se bohů nebál, protože pro něho byli jen představami lidí, ale v mém chování viděl zprznění své výchovné práce. Nejhorší ze všeho bylo, že celou záležitost nešlo zamlčet před otcem.

Byl jsem mladý a citlivý. Když jsem si uvědomil hrůzu a zděšení u druhých, začal jsem na svůj čin nahlížet v horším světle, než ve skutečnosti byl. Timaios jako starý muž a stoik měl zachovat rozum a spíš mě povzbudit, než mě takto srážet. On se však tehdy ukázal ve své pravé podobě a dal průchod vší své zatrpklosti:

„Měl jsem tě za chytřejšího, ty hmyzí zduřenče. Proto tě otec pojmenoval Minutus, bezvýznamný. Tvá matka byla jenom lehkomyslná řecká holka, tanečnice a snad ještě hůř, snad i otrokyně. Takový je tvůj původ. Naprosto podle zákona, vůbec ne z nějaké svévole, vlastnoručně vymazal caesar Gaius jméno tvého otce ze stavu římských jezdců. Byl totiž svého času vládařem Pontiem Pilátem vyhnán z Izraele, protože se stýkal s jakýmsi Ježíšem Kristem. Stejným samozvancem a škůdcem. A není ani pravý Manilius, jen adoptovaný. V Římě dosáhl svého majetku pomocí nestoudné

závěti a skandálního poměru s vdanou ženou, takže se do Říma již nesmí vrátit. A tak ty vlastně nejsi nic, ty špinavý spratku lakotného pokrytce!“

A jistě by tehdy pokračoval dále, kdybych ho neudeřil přes ústa. Sám jsem se tehdy v té chvíli zděsil svého činu: nemůže přeci žák bít svého učitele, i když ten je pouhým otrokem. Ale on udeřil nejdřív nejen holí, ale slovem, což je větším zločinem, neboť chtěl zranit moje nitro. Ne, nemohl jsem mu dovolit, aby špinil památku mé matky, i když jsem ji nikdy nepoznal. A pomlouvat otce z lakotnosti, to byla jasná lež!

Timaios si s ledovým klidem setřel krev z úst, zlobně se usmál a pronesl: „Díky, chlapče Minute, za toto znamení. Co je jednou křivé, to se nenarovná, ani z mrzkého nevyroste ctnostné. O tvém otci se také ví, že tajně pije krev spolu se Židy a ve svém pokoji pije z poháru Štěstěny, jakéhosi grálu, dřevěného poháru smrdícího lidskou krví. Žádným jiným způsobem než spojením s temnými silami by člověk nemohl tak rychle zbohatnout a bez vlastního přičinění mít takový úspěch. Ale mám už dost jeho i tebe, i celého toho špinavého světa, ve kterém lež vítězí nad pravdou a moudrost jen poposedá před prahy zpupných.“

Nevěnoval jsem dál pozornost jeho slovům, měl jsem dost starostí sám se sebou. Narůstala ve mně touha ukázat nějakým vhodným způsobem, že nejsem tak špatný a že dokážu odčinit svůj nešťastný čin. Připomněl jsem svým druhům lva, ano, lva, synu můj. Lev takto poprvé zkřížil moji dráhu, aby se stal celoživotním průvodcem mých snů. Tehdy mě napadlo, že se potuluje půl dne cesty od města lev a roztrhal již stádo a konají se přípravy na jeho chycení. Bylo to něco mimořádného, že se lvi odvážili do blízkosti velkého města, a tak se o tom všude hodně mluvilo. Napadlo mě, kdyby se nám podařilo chytit ho živého, mohli bychom ho darovat městskému amfiteátru a dosáhli bychom tak třeba i usmíření a naše ztřeštěnost by se stala pouhým předobrazem hrdinství.

Ten nápad byl tak zoufalý, jak jen se může zrodit v mysli patnáctiletého chlapce s hluboce rozjitřeným srdcem. Nejpodstatnější však tehdy bylo, že Barbus měl toho večera v hlavě, a i on považoval můj plán za skvělý. Ostatně on, se svými hrdinskými řečmi, by jen těžko mohl být proti. Nesčetněkrát přece, jako legionář, chytil lvy do sítí, aby si přivydělal k svému hubenému vojenskému žoldu!

Museli jsme ihned vyrazit. Ve vší tichosti jsme vyvedli koně ze stájí a vyjeli z města. Mezitím Barbus donesl pytlík stříbrňáků, které získal od Marcia obchodujícího s hedvábím, zašel k amfiteátru a zaplatil nám zkušeného krotitele šelem. Spolu pak naložili na kolesnu sítě, zbraně i ochranné kůže a vyrazili s námi z města. Barbus vzal s sebou také maso, chleba a dva velké měchy vína. Víno nás povzbuzovalo, neboť jsme skutečně byli tak stísněni, že jsme nevydali hlásku.

Za svitu měsíce jsme mířili do skal. Barbus i krotitel nás povzbuzovali příběhy o lovu lvů v různých končinách světa. Podle jejich vyprávění to bylo tak jednoduché, že povzbuzen vínem jsem je spolu se svými druhy měl k tomu, aby se do odchyty lva moc nemíchali a ponechali tu čest především nám. S úsměvem přikývli, slíbili a ujišťovali nás, že budou při nás stát pouze svými radami a zkušenostmi. Na vlastní oči jsem v amfiteátru viděl, jak parta krotitelů ručně chytila lva do sítě a jak snadno jeden z nich, vyzbrojen dvěma oštěpy, dokázal lva usmrtit.

S rozbřeskem jsme se dostali do vesnice, kde prý místní obyvatelé již zapálili ohně. Však pověsti, které se šířily, byly nepravdivé, protože vesnice vůbec nebyla vyděšena, nýbrž naopak byla hrdá na svého lva. Co lidská paměť sahá, se v těchto končinách již lvi nevyskytovali. Minulou noc náš lev napadl a roztrhal kozu, kterou vesničané uvázali ke stromu u stezky, aby nezardousil větší kusy dobytka. Na lidi si lev dosud netroufl. Naopak, když vyrazil od skalní rokle, ohlašoval se dunivým řevem. Ten vůbec nebyl vyzývavý: když měl lev hlad, vystačil si i s mršinou po šakalech. Vesničané již svázali těžkou dřevěnou klec, ve které hodlali lva dopravit na prodej do Antiochie.

Když se místní dověděli o našem úmyslu, nebyli z toho vůbec nadšeni, ale naštěstí lva ještě neprodali. Když zjistili, jak nám o něho jde, začali nás vydírat, až jim Barbus musel zaplatit dva tisíce sesterciů. Za to nám také slíbili přenechat klec. Když byl obchod uzavřen a peníze vyplaceny, Barbus náhle zvažněl a navrhl, abychom šli spát a s odchytem lva počkali do zítřka. Krotitel však trval na svém, že teď dopoledne je ta nejvhodnější chvíle vylákat šelmu z jeskyně, když je nasycena a napojena.

Spolu s Barbem jsem si oblékl kožený oblek. Doprovázení muži z vesnice jsme všichni vyrazili na úpatí skaliska. Vesničané nám

ukázali lví stezku i místo, kam chodí pít, stopy jeho mohutných tlap i jeho čerstvé výkaly. Ucítili jsme pach šelmy a naši koně se počali cukat. Když jsme se zvolna blížili, cítili jsme úporný pach mršin, a to se již koně začali stavět na zadní, kroutili očima a bránili se popojít o krok. Zaskočilo nás to, vždyť koně byli vycvičeni na zvuk rohu a lomoz bojových her, na jejich hřbetě jsme dokázali cválat i mezi plameny ohně.

Až do tohoto okamžiku jsme byli přesvědčeni, že v sedle na koni jsme před lvem v bezpečí. Teď nám nezbylo než sesednout a koně odvést do úkrytu. Tak byli vyděšeni z pachu šelmy. Bezradně jsme se blížili ke lví rokli, až k nám dolehlo dravcovo hlasité chrápání. Neslo se tak hrozivě, až nám připadalo, že se pod námi chvěje i země. Byly to však naše nohy, které nám vypovídaly poslušnost, když jsme se prvně v životě blížili ke lvímu doupěti.

Vesničané se svého lva nebáli, stále nás ujišťovali, že takto prochrápe celý den až do večera. Byli již navyklí na jeho způsoby. Ujišťovali nás, že ztloustl a zlenivěl, že největší problém bude probudit ho a vylákat ven. V rokli mezi křovím ležel natažen napříč přes stezku. Sráz do rokle byl hluboký a příkrý, a jak Barbus, tak i krotitel zvěře z amfiteátru se jen opatrně odvážili na samý okraj, aby nám byli nápomocni. Pomohli nám rozestřít těžkou síť až na dno rokle, aby ji jen tři z nás mohli na koncích snadno držet. Zbývajících sedm mělo za úkol za síť křičet a provokovat, aby probuzený lev, rozespálý a oslněný denním světlem, a o to víc neschopen se ovládat, skočil přímo do ní. Tou jsme pak měli lva omotat co nejtěsněji, a navíc jsme museli dbát, abychom se nedostali pod tlapy a tesáky běsnící šelmy. Když jsme celý podnik promýšleli, uvědomili jsme si, že vůbec není tak jednoduchý, jak se nám původně zdálo.

Usadili jsme se na zemi, abychom se dále domluvili, kdo co bude dělat, a kdo vlastně probudí šelmu ze spaní. Barbus navrhl poštouchnout ji zezadu oštěpem, aby se rozzuřila, ale nezranila. Krotitel nás ujišťoval, že by pro nás rád udělal tuto službičku, ale má ztuhlá kolena, a navíc nás nechce připravit o čest, abychom si lvem poradili sami. Tu začali všichni pokukovat po mně a ujišťovali mě, že mi tu čest přenechají. Já jsem konečně celé dobrodružství vymyslel a ode mne pocházela i ta hra na únos Sabineek, čímž tady to všechno vlastně začalo.

Krotitel šelem nervózně popocházel a ještě stačil navrhnout, abychom rozřhali železnou tyč, zapálili pochodně a ohněm a kouřem vyštvali lva z doupěte. Syřané však protestovali, protože pro dlouhodobé sucho, kdy křoví a jiná vegetace již byly na troud, mohl by se rozšířit oheň a porostem se dostat přes pole a vesnice až k Antiochii.

Když jsem si uvědomil, že mezi druhy převládá jednotné mínění, že bych to měl zařídít já, podřídil jsem se tomu. Barbus v tu chvíli rozlil snad celý měch vína, zajíkávě se dovolával Herkulovy pomoci a ujišťoval mě, že mě miluje víc než vlastního syna, i když toho nikdy neměl. Prohlásil, že ten úkol není pro mne a že on jako starý legionář je připraven vyrazit do rokle a probudit lva. Jestliže v tomto podniku ztratí svůj život pro svůj zesláblý zrak a pro své ochablé nohy, je jeho jediným přáním, abych mu zaplatil řádnou pohřební hranici a ve své řeči nad jeho popelem podrobně seznámil lidi se všemi jeho slavnými činy. Svou smrtí chtěl dokázat, že všechno, co mi o sobě vykládal, byla jen a jen pravda.

Když začal slézat příkrý sráz do strže a pevně držel svůj oštěp, neudržel jsem se, abych mu v tom nezabránil, a oba jsme na sebe dojatě pohlédli. Nemohl jsem připustit, aby on, starý chlap, zaplatil životem za mne a za mé vrtochy. Proto jsem ho požádal, aby otci případně sdělil, že jsem zemřel jako muž, snad to překryje všechen zármutek, který jsem mu způsobil: smrt matky mým zrozením, a nyní, byť ne záměrně, zostuzení jeho dobrého jména po celé Antiochii.

Barbus mě přiměl, abych si pořádně přihnul z jeho měchu. „Když má člověk v žaludku dost vína, to rozumu neuškodí,“ přesvědčoval mě. Přihnul jsem si a zapřísahal druhy, aby drželi pevně síť, aby ji v žádném případě neuvolňovali. Uchopil jsem oběma rukama svůj oštěp, zatnul zuby a lví stezkou jsem se plížil do rokle. Spící šelmu jsem snadno objevil a v tu chvíli jsem ji popíchl oštěpem, nedívaje se přesně kam. Zaslechl jsem ještě její řev, sám jsem se rozkřičel a rychle jako ještě nikdy, ani při sportovních soutěžích jsem nepodával takové výkony, jsem se rozběhl a vrazil přímo do sítě, kterou mládenci již netrpělivě vyzdvihli ze země, aniž by počkali, až proběhnu na druhou stranu.

Zatímco já se zmítal ve smrtelném strachu, lev se s kulháním přiblížil, a ohlížeje se po svém doupěti se zastavil a s překvapením

sledoval mé úsilí vyprostit se. Svou silou a velikostí působil tak hrozivě, že mládenci odhodili síť a dali se na úprk. Zasáhl krotitel zvěře, který se rozkřičel, že je třeba dravci hodit síť na hlavu, dokud si jeho oči nepřivyknou na denní světlo, protože potom by nás mohl skutečně ohrozit.

Barbus na mne křičel, abych se vzchopil a uvědomil si, že jsem Říman a z rodu Maniliů. A kdybych se octl v nouzi, sleze a zabije lva mečem, ale nejdříve je prý třeba, abych se pokusil chytit dravce živého. Když mládenci odhodili síť, mohl jsem s ní snadněji nakládat a dostal jsem se z jejích ok. Zbabělost mých druhů mě ale tak rozzuřila, že jsem se se sítí v ruce sám postavil tváří v tvář šelmě. Lev na mě hleděl ve svém královském postoji, zasmušile s výrazem hlubokého rozjímání, a potichu předl. Držel jsem síť zdviženou. Byla skutečně těžká pro jednoho člověka. Konečně jsem ji přehodil zvířeti přes hlavu. Lev poskočil dopředu a zamotal se do ní a svalil se na bok. S ohlušujícím řevem sebou mlátil po zemi, zamotával se víc a víc a jen jedinkrát se mu podařilo mě zasáhnout tlapou. Pocítil jsem sílu šelmy. Odletěl jsem kus od ní v kotrmelcích, a to mi bezesporu zachránilo život.

Barbus a krotitel šelem nadšením navzájem stále pokřikovali. Krotitel měl připravenou větev rostlou do vidlice a stlačil jí šiji lva k zemi a Barbus mu svázal do smyčky provazu zadní tlapy. To již přispěchali na pomoc i syrští muži z vesnice. Nakonec se jim podařilo lva spoutat, i když je několikrát zasáhly dravcovy drápy a způsobily jim hluboké rány. Krotitel ještě zajistil smyčky, spoutal lva, takže ten byl dostatečně svázan, aby se nedokázal osvobodit. Já zatím seděl na zemi a pomalu přicházel k sobě.

Syrští vesničané protáhli dlouhou dřevěnou tyč mezi jeho svázanými tlapami, chopili se ho a vyrazili s ním do vesnice. Jak visel na tyči, nepůsobil už tak hrozivě a majestátně, jako když mířil z rokle na denní světlo. Jednalo se již o starý kus, který se živil mršinami a na jehož hřívě se objevily i lysiny, a i zuby měl prořídle. Začínal jsem mít obavy, aby nám cestou, jak jsme ho nesli v pou-
tech, nezhasl.

Hlas mi nyní co chvíli selhal, ale i přesto jsem dokázal svým druhům řádně vynadat. „Jestliže jsem se v této chvíli něco naučil,“ řekl jsem jim, „tak především to, že nezralým lidem nelze důvěřovat, jde-li o život.“ Ti se studem za své jednání přitakali na mé

výčitky, ale připomínali mi jednotnou přísahu, že jsme vlastně lva chytili společně. Uznávali mé největší zásluhy, ale neopomenuli mi současně ukázat rány na svých údech. Nastrčil jsem jim před oči svou paži, která stále tolik krvácela, až se mi slabostí podlamovala kolena. Nakonec jsme se shodli, že při tomto hrdinském kousku utřil každý z nás své rány.

Ve vesnici jsme slavili a obětovali na počest lovu. Barbus a krotitel si navzájem připíjeli a děvčata z vesnice tančila kolem nás a položila každému z nás věnec na hlavu. Příští den jsme si objednali volský potah a v čestném doprovodu s věnci na hlavě jsme následovali svoji kořist až do Antiochie.

Již v městské bráně nás chtěla stráž zadržet, ale jejich velitel byl rozumný, a když jsme mu oznámili, že sami jdeme na radnici, nechal nás projet. Dva strážní nám holemi uvolňovali cestu, neboť – tak jak je v Antiochii a vůbec velkých městech obvyklé – se začali kolem nás sbíhat zvědavci, zvláště když se rozkřiklo, že se přihodilo něco mimořádného. Shluk lidí na nás nejdříve pokřikoval a nadával nám. Lidé po nás házeli hroudy bláta, lejna, shnilé ovoce, prostě všechno, co se naskytlo, neboť se po městě rozneslo, že jsme zneuctili všechna děvčata města a i samotné bohy. Křik lidí a rámus zneklidněl našeho lva, že i ten se přimíchal do vší vravy a jakoby potěšen přidával a přidával na svém řevu, až se naši koně opět postavili na zadní, pohazovali hlavami a vyrážel jim pot.

Svůj podíl na lvím řevu měl zřejmě i zkušený krotitel šelem. V každém případě nám shluk lidí zvolna ustupoval z cesty, a když si některé ženy všimly našich zakrvácených ob vazů, neudržely své city a rozeštkaly se představou bolesti, kterou jsme museli snášet.

Když pak mé oči opět uviděly prostorné hlavní tržiště Antiochie s jeho nekonečným sloupovím, pochopil jsem, že náš návrat do města působí spíš triumfálně než zahanbeně. Netrvalo dlouho a zástup dojatých lidí nám začal stále zřetelněji projevovat svou přízeň. Naše sebevědomí stále rostlo, a když jsme se dostali před správní budovu, cítili jsme se spíše hrdiny než provinilci.

Patres a přítomní patriciové souhlasili s tím, abychom městu nejprve darovali lva a zasvětili ho Jupiterovi Ochrániteli, kterého v Antiochii nazývají Baalem. Teprve potom jsme byli předvedeni před soudce. S nimi však již mezitím mluvil otcem najatý proslulý

právník, který je nesporně zaujal, takže naše dobrovolné předstoupení před soudní dvůr udělalo na jeho členy dobrý dojem.

Náš obhájce především žádal odložení celého případu. Dále zpochybnil kompetenci soudu projednat celou záležitost s odůvodněním, že se jedná o sporný případ a rozhodně ne o kriminální čin. A do třetice se odvolal na věštírnu v Dafné jako na nejpovolanějšího arbitra v případě starých náboženských obřadů a projednávání případného přestupku vůči nim. A ostatně ještě nebylo vysloveno nic, co by mohlo vést k důvodnému podezření. Zatím se jednalo pouze o řeči.

Když jsme slyšeli jeho zvučný hlas, cítili jsme se bezpečni. A skutečně místo do vězení nás poslali domů, abychom si hojili rány. Koně nám však bez okolků odebrali, tomu nešlo zabránit, a museli jsme vyslechnout mnohá kritická slova o nevychované mládeži a o tom, co prý lze očekávat od budoucnosti, když synové nejpřednějších rodin města dávají prostým lidem takový špatný příklad.

Když jsem se spolu s Barbem vrátil domů, nade dveřmi visel úmrtní věnec a zpočátku s námi nechtěl nikdo hovořit, ani Sofronia. Ta později v nářku pověděla, že můj učitel si večer vyžádal do svého pokoje mísu s horkou vodou a podřezal si žíly. Až ráno ho objevili bez života. Otec se uzavřel ve svém pokoji a odmítl kohokoli přijmout.

Nikdo moc nelitoval sobeckého a zlostného Timaiia, kterému nebylo nikdy nic dost dobré, a i když se má na mrtvé vzpomínat jenom hezky, neubráníl jsem se zahořklosti. Byl jsem to však já, kdo udeřil svého učitele. Zmocnila se mě hrůza, zapomněl jsem, že jsem hleděl smrti do očí, a první, co mě napadlo, bylo uprchnout alespoň na čas z otcova domu, vydat se rovnou k moři nebo se nechat naverbovat do té nejdálčenější římské legie někde v ledových krajích anebo na žhavou parthskou hranici. Ale aniž bych se dostal do vězení, nemohl jsem uniknout z města. V tu chvíli mě přepadl vzdor, který mi vnukl myšlenku, abych se zachoval jako Timaios a osvobodil tak otce ze vši zodpovědnosti a od všeho, co jsem způsobil.

Pln obav byl i Barbus, ale řekl mi: „Minute, když je všechno ztraceno a není skoro žádná naděje, tak je nejlepší uchopit býka za rohy.“

Podle něho bych měl předstoupit před otce, a to raději dřív než později. „Jestli se ale bojíš,“ pokračoval, „půjdu před tebou a vezmu všechnu zodpovědnost i jeho první hněv na sebe. Alespoň mu povím, jak jsi holýma rukama zkontroloval zúřícího lva. Jestliže k tobě cítí otcovskou náklonnost, jistě ho to potěší.“

Promýšlel jsem celou situaci. „Jestli mám jít, jdu,“ rozhodl jsem se. „Jsi mým učitelem právě tak jako Timaios. Stačí, že již ten bedný stoik ztratil kvůli mně život. Otec by tě mohl tak rozčítit, že bys mohl zatoužit nalehnout na meč. A kromě toho otec asi nebude věřit ani z poloviny tomu, co ty napovídáš, a já mu navíc nechci nic vykládat o té věci se lvem, jestliže se on sám nezeptá, kde jsem byl.“

„Kdybych byl tvůj otec,“ rozvažoval Barbus, „nechal bych ti s největší pravděpodobností napráskat, a pak bych udělal všechno pro to, abych ti pomohl. Je chyba, že ti otec nikdy pořádně nenařezal.“

Stiskl mě v náruči a dal se do balení svých několika málo osobních věcí, protože byl přesvědčen, že ho otec vyžene z domu. Otec mě však přijal úplně jinak, než jsem si myslel. Ale mohl jsem tušit, že to tak dopadne, protože otec jednal vždy jinak než druzí lidé. Přijal mě s pláčem, tiskl mě na svou hrud, líbal na tváře. Tak vřele mě ještě nikdy nepřivítal, ani když jsem se jako malý k němu utíkal. To se na mne nechtěl ani podívat, natož se mne dotknout.

„Minute, synu můj,“ stačil jen šeptem vyrazit. „Už jsem se obával, že jsem o tebe přišel, že jsi uprchl s tím starým ožralou do světa, když jste vzali s sebou peníze. Timaios nelituj! Chtěl prostě pomstít svůj úděl otroka, a hlavně že ani ty ani já jsme nepřistoupili na jeho filosofii. Nic na světě není tak zlé, aby nebylo možno to napravit a dosáhnout odpuštění.“

A pokračoval: „Víš, chlapče, nejsem dobrým vychovatelem, koneckonců jsem nedokázal vychovat sám sebe. Ty máš ale čelo své matky, její oči i její řecký nos. A zdobí tě matčina krásná ústa. Mám obavu, zda mi budeš vůbec moci kdy odpustit, že jsem byl tak tvrdý ve svém srdci a zanedbával jsem tě.“

U něho nevídaná vstřícnost mě natolik zasáhla, že jsem se neovládl a rozplakal jsem se, i když mi již bylo patnáct let. Otec klesl k mým nohám, objímal mě a líbal a navzájem jsme prosili jeden druhého o odpuštění. Nezměrně se mi ulehčilo a ovládl mě pocit štěstí. A když otec vzal na sebe tíhu smrti Timaisia, spadla ze mne všechna úzkost.

Slyše můj nářek, Barbus se již také neovládl. S rámušem vnikl do pokoje, obnažený meč a štít v ruce, domnívaje se, že otec mě zřejmě trestá bitím. Barbovi v patách, s hlasitým nářkem se v pokoji objevila i Sofronia. Vytrhla mě z otcových rukou a stiskla mě do bezpečí svojí bujně hrudi. Jak Barbus, tak ona naléhali na otce, aby svůj hněv obrátil na ně a je ztrestal, neboť vina je jenom a jenom na nich. Byl jsem přeci jenom ještě dítě a rozhodně jsem nechtěl provést nic zlého svými nevinnými kousky.

Otec zrozpačitěl. V tu chvíli se postavil a bránil se, proč by se měl jakkoli hněvat, natož aby mě bil. Když si Barbus uvědomil jeho dobrou mysl, nadšením začal vzývat všechny římské bohy a zapřísahal se, že se vrhne na vlastní meč, aby odčinil svou vinu, tak jako Timaios. Uvolnil se do té míry, že se přestal ovládat a jistě by se byl i zranil, kdyby se všem nám třem – otci, Sofronii i mně – nebylo podařilo odtrhnout ho od jeho zbraně.

Otec přikázal Sofronii, aby šla koupit to nejchutnější maso a připravila hostinu. I on sám prý notně vyhladověl, protože od okamžiku, kdy zjistil, že jsem odešel z domova, nepozřel jediné sousto. Tolik se kál za svoji nedostatečnou výchovu. Tu jsem si prvně uvědomil, jak hluboce pro mne trpí.

Vlastníma rukama mi otec vymyl rány, natřel je léčivými mastmi a obvázal plátnem, i když já sám bych hrdě ještě nějaký čas chodil v zakrvácených obvazech. Tu nastala chvíle pro Barba, aby vykládal o lvu. Otce jeho vyprávění zasmušilo. Obviňoval se víc a víc, že jeho syn chtěl raději ztratit svůj život ve lvích tlapách, než aby se spolehl na svého otce, že urovná bezelstné hříchy jeho mládí.

Nakonec Barbovi tak vyschlo v hrdle, že si odešel někam přihnout a já jsem zůstal s otcem o samotě. Tehdy zvažněl a řekl, že si musí se mnou promluvit o mé budoucnosti. Co nevidět získám tógu mužů. Těžko hledal slova a nevěděl jak začít. Ještě nikdy se mnou nehovořil jako otec se synem. Hleděl na mne neklidnými očima a s obtížemi hledal ve své rozbouřené mysli výrazy, kterými by se mi přiblížil.

Já si ho tehdy pozorně prohlížel a uvědomil jsem si, jak mu prořídly vlasy a obličej mu již pokryly vrásky. Otec měl již blíž k padesátce než ke čtyřicítce, a pro mne byl stárnoucím osamělým mužem, který se neuměl radovat ze života ani ze svého bohatství. Hleděl jsem na jeho svitky knih a poprvé mi přišlo na mysl, že v jeho

pokoji není jediný obraz některého z bohů, ani některého z lidí. To mi mimoděk připomnělo zlovolná Tímiaova obvinění.

„Otče Marku,“ promluvil jsem tehdy. „Krátce před svou smrtí hovořil se mnou můj učitel Timaios ošklivými slovy o matce i o tobě. Jen proto jsem ho udeřil přes ústa. Ne že bych chtěl jakkoli obhajovat svůj zlý čin, ale vyprávěj mi, prosím, zase jednou o vás obou, o matce i o sobě. Mám přeci právo vědět všechno, i kdyby to nebylo příjemné. Jak jinak bych mohl jako mladý jezdec dbát na sebe a na své činy?“

Otec se soustředil, zamnul si ruce a vyhnul se mému pohledu. „Tvá matka zemřela, když ti dala život. Nedokázal jsem to tobě ani sobě odpustit, až dnes, když jsem poznal, že jsi jejím věrným obrazem, i když jsi urostlý a mužný. Až nyní, když jsem pocítil strach, že tě ztratím, vrátila se mi schopnost vidět věci v pravém světle a uvědomil jsem si, že pro mne nemá v životě nic jiného smysl než ty, synu můj.“

„A byla má matka tanečnicí, byla lehkomyšlnou otrokyní, jak v hněvu tvrdil Timaios?“ ptal jsem se přímo.

Otec vzplál a okřikl mne: „Nevypouštěj taková slova z úst, Minute! Tvá matka byla nejvznešenější žena, kterou jsem kdy poznal, natož aby byla otrokyní, i když – dle svého zaslíbení – nějaký čas zasvětila službě Apollónově. Spolu s ní jsem jednou putoval do Galileje a Jeruzaléma, abychom poznali židovského krále a jeho říši.“

Jeho slova potvrdila mé hrozné podezření. Chvějícím se hlasem jsem k otci promluvil: „Timaios mi řekl, že pro tvoji účast na nějakém židovském přísahání nechal tě vladař vyhnat z Judeje, a proto – a ne z nějakého Gaiova rozmaru – jsi byl vymazán ze seznamu *equites*.“

I otci se v tom okamžiku roztřásl hlas, když mi vysvětloval: „Je pravda, že o ničem takovém jsem s tebou nemluvil. To ale jen proto, aby sis tyto události sám rozmyslel, až začneš vážně přemýšlet, a já tě nenutil uvažovat o věcech, kterým sám zcela nerozumím. Podařilo se mi vychovávat tě ve svobodném smýšlení. Díky Sofronii jsi získal schopnost být vnímavý. To bych ti já nikdy nezprostředkoval. Barbus tě zachránil před utonutím a podařilo se mu přesvědčit mě, že máš právo být vychován v římském duchu. Timaia jsem koupil, aby ti vysvětlil nicotnost všech pozemských bohů v tomto pomíjivém světě a i marnost filosofie. To nejlépe dokázal vlastní

hloupou smrtí. Předtím jsi chodil do městské školy, aby sis navykl na společnost druhých dětí. Dopřál jsem ti jezdeckví. Jsi přeci jen zákonný potomek starého římského rodu! Nyní jsi ale dospěl na rozcestí a sám se musíš rozhodnout, po které cestě se dáš. Já mohu nanejvýš spínat ruce a doufat, že si zvolíš správnou cestu. Nutit tě nemohu, mohu ti nabídnout jen cestu k poznání, které není z tohoto světa a kterému sám nerozumím.“

„Otče,“ zhrozil jsem se tehdy, „snad ses neobrátíš na židovskou víru, když se zabýváš takovými otázkami.“

„Minute,“ odvětil otec s lítostí, „kolikrát jsme spolu byli v lázních či cvičit a sám jsi mohl vidět, že na mém těle není žádné znamení, které spojuje muže tohoto lidu. Vždyť by se mi v lázních všichni vysmáli. Nepopírám, že jsem hodně četl židovské svaté knihy, abych jim co nejvíc porozuměl. Ale ve skutečnosti chápu hněv vůči nim, vždyť oni ukřižovali svého Spasitele. Vždyť i pro bolestivou smrt tvé matky jsem cítil zášť vůči Židům, i vůči tomu jejich Králi, který třetího dne vstal z mrtvých a založil nadpozemské království. Jeho židovští učedníci stále věří, že se jednoho dne vrátí, aby založil viditelnou říši. To je ale tak spletité a odporuje to tak římskému vidění světa, že ti to prostě nedokážu vysvětlit. Tvá matka by to dokázala, jako žena rozuměla těmto věcem lépe. Nikdy nepochopím, proč musela právě ona zemřít.“

Chtělo se mi pochybovat o otcově soudnosti a znovu jsem si uvědomil, jak jedná vždy jinak než ostatní. Rychle jsem se zeptal: „A už jsi někdy popíjel krev s ostatními Židy při jejich tajných obřadech?“

Tu se otec rozzlobil a hájil se: „Takovým věcem nemůžeš porozumět, zvláště když o tom nic nevíš.“

Odemkl truhlici uzamčenou na zámek a vzal odtud opotřebovaný dřevěný pohár, pevně jej držel v dlaních a pozdvihl jej ke mně se slovy: „To je pohár tvé matky Myriny a pili jsme z něho spolu nesmrtelný lék jedné temné noci na hoře v Galileji. A z poháru neubývalo, ač jsme z něho pili oba. Zjevil se nám i Král a promlouval ke každému z nás, i když nás bylo víc než půl tisíce. Tvé matce řekl, že už nikdy nebude žíznit. Jeho učedníkům jsem později slíbil, že vše, co jsem slyšel, zachovám v tajnosti, protože podle jejich mínění ono království je pouze pro Židy, a já jako Říman na něm nemohu mít účast.“

Pochopil jsem, že hledím na onen tajemný pohár, o kterém Timaios hovořil jako o poháru Štěstěny. Vzal jsem jej do ruky a viděl jsem jen opotřebovanou dřevěnou číši. Přesto mnou prostoupila radost, že i matka ji držela ve svých rukách a vážila si ji. Soustrastně jsem na něho pohlédl a dnes, kdy píši tyto řádky, vím, jak nespravedlivě jsem otce okřikl: „Nemohu ti nic vyčítat za ty pověry. Židovské pověry popletly hlavu i mnoha moudřejším mužům. Bezpochyby ti pohár přinesl úspěch i bohatství, ale o nesmrtnosti pomlčím, abych tě neurážel. A když už je řeč o tom novém bohu, tak si uvědom, že i dříve bohové umírali, aby znovu ožili, jako například Osiris a Tammuz a Attis a Adonis a Dionýsos, a to neuvádím ty starší. To jsou ale jenom alegorické příběhy, které uctívají ti, kteří se věnují tajemným kultům. Vzdělaní lidé přeci nepijí krev, a já jsem syt tajemných obřadů od chvíle, kdy jsem se setkal s těmi děvčaty, která při svých kultech zavěšují barevné stuhy na křoví.“

Otec tehdy jen zoufale kroutil hlavou, zatínal ruce v pěst a úpěl: „Kéž bys mi porozuměl!“

„Rozumím tomu až moc dobře, i když jsem jenom adept jízdy,“ ujišťoval jsem ho tehdy. „Něco o tom vím, vždyť jsem vyrostl v Antiochii. Řeči o Chréstovi neboli Kristu a ta nová pověra jsou ještě zhoubnější a nestoudnější než ostatní židovská učení. Jeho sice přibili na kříž, ale vždyť on přeci nebyl žádný král a ani nikam nevstoupil, to jen muži, kteří ho doprovázeli, ukradli jeho tělo z hrobu, aby neutržili ostudu před ostatními spoluobčany. Nestojí ani za to, abychom se o něm bavili. A Židům to prý dělá jen starosti.“

Otec se mnou nesouhlasil a nedal se: „Ale ano, byl králem. I na jeho kříži to bylo napsáno. A dokonce ve třech jazycích. Ježíš Nazaretský, židovský král. Já to viděl na vlastní oči. Když nechceš věřit Židům, snad uvěříš římskému místodržícímu. A ne že jeho lidé ukradli jeho tělo, nýbrž židovská nejvyšší rada obdarovala strážce, aby to rozhlásily. Víím to, protože jsem ho na vlastní oči viděl. Vzkříšeného jsem ho sám potkal na východním břehu Galilejského moře – tedy rozhodně věřím, že to byl on. To on mě vedl, abych našel tvou matku. Ona měla velké potíže v Tiberii. Je tomu již šestnáct let, ale vše se mi v mysli živě vybavuje, když mě tak trápíš svojí nechápavostí.“

Rozhodně jsem nechtěl otce rozčítit. „Ani trochu se nechci s tebou přít o záležitostech bohů,“ ujišťoval jsem ho spěšně. „Jen

jednu věc bych si rád upřesnil. Můžeš se kdykoli svobodně vrátit do Říma? Timaios tvrdil, že pro svoji minulost se tam nesmíš již nikdy ukázat.“

Otec se vzpřímil, svařtil čelo, vážně mi pohleděl do očí a pronesl: „Jsem Marcus Mezentius Manilianus a přirozeně se mohu vrátit do Říma, kdykoli se mi zachce. V žádném případě nejsem na útěku a Antiochie mi není vyhnanstvím. To by ti mělo být jednou provždy jasné. Ale měl jsem osobní důvody, proč jsem nechtěl do Říma.“

Jeho ujištění mě potěšilo a se špatně skrývanou nadějí v hlase jsem pokračoval: „Mluvil jsi o křižovatce a o mé budoucnosti, kterou si smím sám vyvolit. Co jsi měl na mysli?“

Otec si opřel čelo do dlaní, opatrně volil slova a vysvětloval: „V těchto dobách tady v Antiochii, těm, kteří mají před sebou přímou cestu, pomalu svítá, že Království není pouze pro Židy. Myslím, tedy abych byl upřímný, vím, že již byli pokřtěni a směli se účastnit Hodu i neobřezaní Řekové a Syřané. Vyvolalo to velké spory, ale právě teď tu působí jeden kyperský Žid, kterého jsem osobně potkal v Jeruzalémě, když nasazoval spolu se svým druhem život. On si pozval z Tarsu jiného proroka, kterému říkali Saul. I toho jsem kdysi viděl. V Damašku, když ho vedli do města. Přišel o zrak z Boží vůle, ale záhy se mu navrátil. Bylo tomu tak. Já k tomu nemám, co bych dodal. Rozhodně to je muž, kterého stojí za to poznat. Neustále si přeji, aby ses s těmi muži sešel a naslouchal jejich učení. Jestliže tě přesvědčí, pokřtí tě za svědka Kristova království a budeš se smět účastnit i jejich tajných Hodů i bez obřizky. Nebudeš se tedy muset podřizovat židovským zákonům.“

Nevěřil jsem vlastním uším a zklamaně jsem vykřikl: „To si skutečně přeješ, abych se nechal zasvětit ke službě tajným židovským kultům, abych sloužil nějakému ukřižovanému králi a jeho království, které vlastně neexistuje?“

Znejistěl. „Vina je na mé straně. Já zřejmě neumím najít ta pravá slova, abych tě přesvědčil. Bylo by ti jen ku prospěchu, kdybys naslouchal všemu, co ti mužové vykládají.“

Už jen ta představa mě tehdy vyděsila.

„Nikdy se nenechám polévat jakousi prý svěcenou vodou,“ rozkřičel jsem se, „natož abych s nimi popíjel krev. Ztratil bych i ten poslední zbytek dobré pověsti, která mi tu ještě zůstala.“

Otec se ještě jednou pokusil mi vysvětlit, že Saul je vzdělanec, který chodil do rétorské školy v Tarsu, a zde mu naslouchá, kromě otroků a řemeslníků, i řada vznešených osob.

Ale já, ruce na uších, dupal jsem nohama a křičel, jako bych přišel o rozum, že už nechci dál poslouchat.

Přestal naléhat a prohlásil: „Prosím, sám jsi rozhodl. Caesar Claudius jako vzdělaný muž vypočítal, že příštího jara uplyne osm set let od založení města. Sice caesar Augustus již jednou slavil nové století a mnoho lidí, kteří se oslav účastnili, si to ještě dobře pamatuje, ale přesto taková oslava skýtá mimořádnou příležitost vyrazit do Říma.“

Nestačil ani domluvit, když jsem se mu vrhl kolem krku. Bylo to splnění mých chlapeckých snů.

V tu dobu se již otcovi propuštěnci začali scházet k hostině, takže musel zajít do dvorany, aby je pozdravil a přijal jejich dary. Směl jsem se postavit po jeho boku na znamení, že otec stojí ve všem při mně. Příchozí měli z toho radost, hladili mě po vlasech, utěšovali mě ze ztráty koně a obdivovali mé vystupování. Potom přistoupili k pohovkám a já se posadil na stoličku u otcových nohou – vždyť jsem byl ještě chlapec. Otec vyložil, že účelem našeho shromáždění je rodinná porada o mé budoucnosti. „Rozhodně si ale nenechte zajít chuť k jídlu,“ dodal s úsměvem. „Povzbuďme nejprve svoji mysl vínem! Víno rozváže jazyk a my potřebujeme slyšet mnoho dobrých nápadů.“

Nerozléval víno po podlaze, ale Barbus se jeho přezíravostí k úlitbě bohům nenechal odradit. Obětoval bohům sám a hezky hlasitě jim při tom vyslovil obdiv a úctu, a já ho následoval. I propuštěnci ukápli z prstu alespoň kapičku vína na podlahu, ale bez jakýchkoliv hlasitých projevů. Srdce se mi nadýmalo láskou, když jsem na všechny pohlížel. Každý z nich se podle svých nejlepších možností podílel na mé výchově a všichni si přáli, aby ze mne vyrostl muž, jenž by svou ctí zmnožil i jejich čest.

Nejdřív probírali nehodu, která mě postihla, když jsem se zcela nevinně dotkl cti dívek, které na prahu zralosti vykonávaly kultovní obřady. Náš právník však již odvedl kus dobré práce a zařídil odklad projednávání celé události. Kdyby se mu podařilo, aby věc byla postoupena k rozhodnutí věštírny v háji Dafné, neměl bych mít s tím více problémy. Na tom se všichni shodli. Byla by to záležitost

peněz. A je třeba si uvědomit, že ve věci je namočeno ještě devět dalších mládenců a odpovědnost jejich rodičů není o nic menší.

Právě v tu chvíli mi byl doručen košík jablek a krásný fialkový věnec. Spolu s dárkem mi byla doručena vosková destička, na níž byl vepsán nejistým písmem vzkaz: „Admété zdraví pána lvů Minuta. Jsem zarmoucena, že kvůli mně jsi přišel o svého koně, krásný Minute, bylo mi dobře v tvých pažích, a když bohyně bude chtít, abys mě opět uchopil do své náruče, nebudu mít nic proti tomu ani já, ani rodiče.“

V údivu jsem četl dopis nahlas, ale otec i propuštěnci se nesusouhlasně rozkřičeli a nedovolili mi, abych si položil věnec na hlavu, protože to by se dalo vykládat jako souhlas. Domnívali se, že se jedná o lest nějaké neurozené rodiny, která se snaží výhodně provdat svoji dceru. I otec řekl:

„Všichni dobře víte, že věřím na osud. Znamená to pro mne, že člověku se nepříhoda nic, co se přihodit nemá. Řada mých zkušeností hovoří překvapivě pro tuto víru. Častokrát jsem viděl, jak se zlo změnilo v dobro, a co z počátku vypadalo jako dobré, vyvinulo se ve špatné. Jsou ale zkušenosti, které mluví proti mé víře. Říkám to jen proto, abych nebyl zaujatý. Nechápu však, proč by se Minutus měl ženit s cizí dívkou jen proto, že ji chvíli podržel ve své náruči. Je pravda, že dívka si může zcela nezákladně myslet, že to byl úmysl. Nechci proto hovořit zle o tom, co ji či její rodiče přimělo k tomuto činu. Já jsem přesvědčen, že smyslem jejich výzvy je urychlit rozhodnutí, ke kterému jsem již dospěl. Cesta, pro kterou se Minutus rozhodl, vede do Říma, a to předpokládá, že dříve, než se rozhodne pro svoji nastávající, bude muset o své ženitbě důkladně uvažovat. To ovšem až přijde jeho čas.“

Když propuštěnci slyšeli, že mám v úmyslu vypravit se do Říma, dávali najevo svoji radost, až to otce zamrzelo. Povzdechl si a řekl: „Ano, vy, vy jste zvítězili, ne já. Sami nejlépe víte, jak usilovně jsem s každým z vás hovořil o nové cestě a vy jeden každý jste mě ještě usilovněji zapřísahali, abych od toho upustil, tak usilovně, že Marcius horník mi doporučil týdenní řízení vodního pohonu a chladících zařízení, abych se zbavil těch myšlenek.“

Horník Marcius se zarazil, ale obchodník s hedvábím Marcius přispěchal s tvrzením, že sprcha udělá dobře komukoli, zvláště po nadměrné spotřebě vína. Otec však pokračoval:

„Když jsem každému z vás vykoupil svobodu, nechal jsem vás také pít z dřevěného poháru mé nebohé ženy. Vy jste však dali přednost pozemským cílům a dočasnosti, která může kdykoli zhasit plamen vašich životů. Tak to ale asi mělo být, ale mě hněvá chtivost a lačnost a marnost konání, které pro mne nemá tu nejmenší cenu. Nechci přeci nic jiného, než být pokorným služebníkem našeho Pána.“

Propuštěnci si pospíšili s ujištěním, že oni usilují o totéž, jako každý úspěšný obchodník. Vždyť rozmnožování bohatství vede přeci k vyšším daním a k novým odvodům městu, což je obci jen a jen ku prospěchu. A nehodlají nikomu vykládat o své minulosti, která je přivedla do otroctví, takže i oni raději zůstanou pěkně zticha.

Otec trpce prohlásil: „Kvůli vám, a i pro spokojenost svého syna Minuta nemohu kráčet po nové cestě, která se rozevřela jak před obřezanými, tak Řeky či Římany. Kdybych se přiznal ke křesťanství, jak se ta nová cesta jmenuje, aby se oddělila od pravověrného židovství, tak vy i celý můj dům byste mě museli následovat, a já nevěřím, že by to vedlo k dobrým koncům. Ne, skutečně nevěřím, že například Barbus by prozřel jen proto, že někdo vložil svoji ruku na jeho hlavu a vdechl do něho Ducha svatého. A to nemluvím o Minutovi, který ztratil rozum a místo přemýšlení pláče.“

„Proto,“ pokračoval otec, „nastal čas mluvit o mé rodině. Co dělám, chci přivést do konce. Odeberu se s Minutem do Říma a tam, u příležitosti všeobecného odpuštění při oslavách nového století, získám zpět svoji jezdeckou hodnost. Minutus ať si oblékne tógu muže už jako Říman v přítomnosti svých příbuzných. Pak se mu v Římě dostane i koně jako náhrada za toho, o kterého zde přišel.“

Pro mne to bylo všechno překvapením, o kterém bych si nebyl dovolil ani snít. Myslel jsem si nanejvýš, že někdy, díky své statečnosti a i nadání, bych mohl vrátit otci čest, kterou ztratil z caesarova rozmaru. Ale pro otcovy lidi to nebyla žádná novinka. Z jejich chování jsem vyrozuměl, že je již dávno tížilo toto opatření proti otci, protože z otcovy urozenosti mohli mít oni sami jen čest a užitek. Příkyvovali a jeden přes druhého se překřikovali, že se setkali s propuštěnci caesara Claudia, kteří zastávají vysoké úřady ve státní správě. Otec vlastnil také nájemné domy na Aventinu a přístaviště v Caere a dostatečně tak splňuje majetkové podmínky pro příslušnost k *equites*.

Otec jim přikázal, aby mlčeli, a pokračoval: „To všechno je ale až druhořadé. Důležité je, že konečně jsem získal jednoznačné doklady o Minutově původu. To vyžadovalo mnoho právníckého úsilí. Nejdřív jsem ho jednoduše hodlal adoptovat toho dne, kdy bude prohlášen za muže, ale můj právník mě varoval, že takový krok by nebyl nejšťastnější. Jeho zákonný římský původ by zůstal navždy zpochybněn.“

Rozprostřel před sebe svazek dokumentů a přečetl z nich hlasitě několik údajů a pokračoval: „Nejdůležitější je úřední dokument o římském sňatku, uzavřeném v Damašku mezi Myrinou a mnou. Ten je bezpochyby pravý, je opatřen notářským ověřením, neboť když moje žena se mnou v Damašku otěhotněla, byl jsem šťastný a chtěl jsem jako první ze všeho právně potvrdit postavení svého potomka.“

Otec pohleděl vzhůru a pokračoval: „Ovšem objasnit původ Minutovy matky bylo podstatně náročnější, protože dříve jsem tomu nevěnoval pozornost, a ani jsme se o tom nebavili. Teprve po dlouhém hledání jsem zjistil, že její rodina byla domovem ve městě Myrina, v asijské provincii, poblíž města Kýmé. Na radu právníků jsem pojal toto město jako výchozí bod pro zkoumání podoby jmen. Zjistilo se, že když její rodina přišla o svůj majetek, odstěhovala se na ostrov v moři. A dále, že má mimořádně vznešený původ, a proto jsem nechal na potvrzení této skutečnosti Myrině vztyčit pomník před jejím rodným domem a město jsem obdaroval ještě i jinak, abych zachoval památku své ženy. Můj zmocněnec zařídil z mých prostředků přestavbu radnice, není příliš velká, a městská rada se zavázala vypracovat Myrinin rodokmen až do nejstarších dob, dokonce až do časů říčního boha, ale já to nepovažuji za potřebné. Na ostrově Kós objevil můj zmocněnec nějakého váženého kněze boha Asklépia, který si pamatuje na Myrininy rodiče a přísahal, že je jejím pokrevním strýcem. Její rodiče zemřeli jako nezámožní, přesto s dobrou pověstí. Po smrti rodičů Myrina i její bratr obětovali Apollónovi a odcestovali z ostrova.“

„Jak rád bych se setkal s oním strýcem po matce, když je zřejmě mým jediným žijícím příbuzným z matčiny strany,“ povzdechl jsem nadšeně.

„To není třeba,“ pospíšil si otec s odpovědí. „Ten člověk je na sklonku života a jeho paměť mu již neslouží. Postaral jsem se však

o to, aby měl střechu nad hlavou a potravu a zaopatření až do smrti. Buď si však vědom toho, že rod tvé matky je jeden z nejvznešenějších v Řecku. Až dospěješ v muže, nezapomeň občas obdarovat vhodným darem chudé matčino město, aby její jméno neupadlo v zapomenutí.“

„A já, tvůj otec,“ pokračoval otec spěšně, „jsem byl adoptován rodinou Manilianů, a jsem tedy Manilianus. Otec, který mě vychoval, tedy tvůj děd, byl slavný hvězdář Manilius. Uveřejnil řadu astronomických spisů, které lze číst ještě i dnes v mnoha knihovnách světa. Věřím, že ses podívoval nad druhým mým jménem Mezentius. To připomíná můj skutečný původ. Slavný Maecenas, přítel božského Augusta, byl můj vzdálený příbuzný a za života se staral o mého děda, i když ho opomenul ve své závěti. Ten byl původem z rodu vládců města Caere, kteří byli králi již před tím, než Aeneas uprchl z Tróje. Takže pramenem tvé římské krve je krev Etrusků. Právně však patříme do rodiny Maniliů. V Římě je lepší o Etruscích nehovořit, protože Římané neradi vzpomínají, že Etruskové kdysi nad nimi panovali.“

Otec mluvil tak slavnostně, že všichni jsme naslouchali bez hlesu a nehnutě. Jen Barbus si čas od času přihnul.

„Otec Manilius, jenž mě vychoval, byl chudý muž,“ pokračoval otec. „Vložil všechn svůj majetek do knih a do studia hvězd, místo aby si předpovědmi vydělal. Svůj jezdecký titul získal spíš díky roztržitosti božského Tiberia než díky jeho přízni. Příliš dlouho bych musel mluvit, měl-li bych vyložit, jak jsem se jako písař v mládí dostal sem do Antiochie. Hlavní příčinou bylo, že pro Maniliovu chudobu jsem neměl možnost jezdit na koni. Když jsem se vrátil do Říma, naskytla se mi možnost požívat přízeň jedné vznešené dámy, jejíž jméno zamlčím. Tato moudrá a zkušená žena mě seznámila s jednou starou a nemocnou, nicméně mimořádně ušlechtilou vdovou. Ta mi ve své závěti odkázala všechn svůj majetek, takže jsem si stvrdil své právo nosit zlatý prsten, a to mi bylo již bezmála třicet let a nechtělo se mi již pracovat na vlastní kariéře. Příbuzní oné dámy ale zpochybnili pravost závěti, vystoupili i s ošklivým obviněním, že snad byla dokonce omámena, když ji sepisovala. Právo však bylo na mé straně. Ovšem kvůli soudnímu procesu, ale i z jiných důvodů, jsem raději odejel z Říma a vydal jsem se studovat do Alexandrie. I když se v Římě nic neutají, nemyslím si, že by si

tam ještě dnes někdo vzpomněl na tuto záležitost, kterou vyvolali moji závistivci. Mluvím o tom jen proto, abych Minutovi dokázal, že s věcí není spojeno nic nestoudného, a nic mi nebrání k návratu do Říma. Myslím, že právě pro všechno příkoří je teď nejhodnější čas bezodkladně vyrazit do Říma. Než vypuknou oslavy nového století, budu mít celou zimu čas, abych si urovnal svoje věci.“

Propuštěnci počali s nadšením promýšlet doprovod nám dvěma tak, aby nikdo, ani během naší cesty, ani v Římě, nezapochyboval o našem bohatství a urozenosti. Otec ale s hněvem odmítl všechny takové návrhy a prohlásil:

„Když budu cestovat, budu cestovat nenáročně a skromně, a už vůbec se nebudu domáhat získání svých práv prostřednictvím vašeho bohatství, nýbrž jen a jen právní cestou, dokázáním svého původu. Caesarovi způsobuje starost vymírání starých římských rodů, ctí však senát. Ovšem censor bude v každém případě v mé záležitosti mít konečné a rozhodující slovo, takže peníze, pravda, budu potřebovat. S největší pravděpodobností vezmu proto s sebou Barba, aby střežil moji hotovost. A nejdříve se setkáme s posledními žijícími z rodu Maniliů a svěříme se do jejich péče. Nemám ale žádný důvod naznačovat komukoli cokoli o svém bohatství. Věřím, že skromným jednáním se dostanu dále, než kdybych předváděl, že mám kdovíjaký majetek, který stejně nenáleží jen mně. Jsem jen pastevcem stáda svého.“ Propuštěnci se se smíchem opět shodli v tom, že otec zřejmě stále ještě nepochopil svět, ale já vím, že on ani v této věci nedokázal jednat jako ostatní.

Jedli jsme a pili. Louče před naším domem pohasínaly, olej v lampách dohořival. Po celou dobu jsem byl potichu a snažil jsem se neškrábat si rány na pažích, které se začaly citelně ozývat. Tu se již před naším domem scházeli antiochijští žebráci a podle dobrého syrského zvyku jim otec snesl zbytky z naší hostiny.

Když se propuštěnci již měli k odchodu, vstoupili do našeho domu dva Židé, kteří vypadali jako žebráci, a otcovi lidé se pokoušeli vystrkat je ven. Jakmile příchozí zahlédl otec, přiběhl k nim a uctivě je pozdravil se slovy: „Ne, ne, dobře znám tyto muže. Jsou to zvěstovatelé nejvyššího Boha. Jen pojďme všichni ještě dovnitř a poslechněme si, co nám chtějí zvěstovat.“

Jeden z nich byl urostlejší s již prošedivělým vousem. Představil se jako kyperský židovský obchodník. Snad on nebo jeho příbuzný vlastnil dům v Jeruzalémě a tam ho otec navštívil ještě před mým narozením. Jmenoval se Barnabáš. Druhý byl podstatně mladší. Na sobě měl plášť hustě utkaný z kozí srsti, hlava mu již začínala prosvítat, uši mu odstávaly a hleděl tak pronikavě, že propuštěnci uhýbali očima před jeho pohledem a zaujímal obranný postoj. Byl to Saul, o kterém otec se mnou již hovořil. Původní jméno však nyní zaměnil za nové, Pavel. To učinil z pokory, ale také proto, že dřívější jméno mělo špatný zvuk mezi Kristovými stoupenci. Pavel značí bezvýznamný, právě tak jako moje jméno Minutus. Již to vyvolalo moji zvědavost. Rozhodně nebyl nijak pohledný, ale v jeho očích i ve tvářích tkvělo takové zanícení, že člověka na první pohled zaujal. Cítil jsem, že ač bych mu pověděl cokoli, nic by ho neupoutalo, pokud by se to nedotýkalo jeho věci. Jemu bylo dáno, aby on působil na druhé. Barnabáš po jeho boku vypadal, i pro svůj věk, jako poměrně usedlý a nenápadný člověk.

Otcovi propuštěnci byli rozmrzelí z příchodu těch dvou, ale protože se nechtěli otce dotknout, ze zdvořilosti zůstali. Oba, Barnabáš i Pavel, se chovali prostě. Střídavě vykládali, že starším jejich sboru se dostalo zjevení, podle kterého byli vysláni na cestu, aby hlásali dobrou zvěst. Nejdříve Židům a potom i pohanům. Byli i v Jeruzalémě, kam přinesli prostředky pomoci místním bratřím, a starší jeruzalémského sboru jim obratem potvrdili jejich pověření.

Když o tomto poslání slyšeli propuštěnci, upřímně se zaradovali a přáli oběma mnoho štěstí na cestu, upozorňující, že je nejvyšší čas, aby vyrazili z Antiochie, kde v židovské obci způsobili mnoho sporů a nesrovnalostí. Křesťanská zvěst je bezesporu moudrá, i když to zatím vypadá tak, že křesťané rokováním vyvolávají jenom nepokoje. A ještě i slíbili, že jim dají i peníze na cestu, jen když co nejrychleji vyrazí.

„Věříme, že jste stateční mužové a nezamýšlíte zlé. Ale dbejte i na své životy. Budete-li před Řeky mluvit proti kamenným a dřevěným bohům a před Židy proti jejich Zákonu, nemůžete si být jisti životem. Malá města ve vnitrozemí zdaleka nejsou tak vyspělá a snášitelná jako Antiochie.“

Pavel odmítl jejich dary a ujistil je, že on a jeho bližní zachovávají duchovní dědictví Židů a živí se poctivou prací. Rozhodně ne pro

vlastní výhody káží ukřižovaného Krista, který brzy přijde soudit živé i mrtvé a vírou v něho lze dosáhnout věčný život.

Propuštěnci namítli: „Takhle mluv k jiným, ne k nám. Nadarmo jitrší naše srdce.“

Barnabáš jim smířlivě vysvětlil, že již dříve cestovali spolu a dobře znají útrapy a nebezpečí těchto cest. Hlásali Boží skutky takovou hloubkou víry, že i nemocní se uzdravovali. V jednom z měst ve vnitrozemí ho obyvatelé považovali dokonce za Jupitera a Pavla za Merkura, až kněží vyvedli ověčené býky, aby je jim obětovali. Jen s obtížemi dokázali zabránit tomuto bezbožnému uctívání. Jindy ovšem zase Židé vyhnali Pavla za město a kamenovali ho. Úředníci však měli strach, že ztratí svá místa, kdyby přišel Pavel o život. A tak na poslední chvíli zasáhli a Pavel zůstal zachován při životě.

Osvobození nevycházeli z údivu: „Snad nejste očarováni, že si nevážíte lidského života a vydáváte jej takto v nebezpečí, abyste svědčili o Božím synu a o odpuštění hříchů!“

Barbus se náhle rozchechtal, když si představil, že se někdo mohl tak poplést a ty dva považovat za bohy. Otec ho napomenul, a drže svou hlavu v dlaních, bědoval: „Promýšlel jsem vaši cestu a pokoušel jsem se smířit Židy mezi sebou, již kvůli svému postavení v městské radě. Rád bych věřil, že mluvíte pravdu, ale Duch vás nespojuje. Naopak se neustále přete a jeden říká to a ten zas ono. Věřící v Jeruzalémě prodali všechn majetek a očekávají každého dne příchod vašeho Krále. Čekají však již déle než šestnáct let, došly jim prostředky a žijí dnes z almužny. Co k tomu povíte?“

Pavel ho ujišťoval, že on ani jednou neučil, aby se kdokoli vzdal poctivé práce a rozdal všechn svůj majetek mezi chudé. Barnabáš prohlásil, že kdo jednou byl naplněn Duchem, činí, jak mu Duch velí. Když bratři jeruzalémského sboru byli vězněni a zabíjeni, mnoho z nich uprchlo do cizích zemí, i do Antiochie, a řádně se tam živili obchodem i řemeslem a dařilo se jim. Někomu lépe, jinému hůře.

Ať jsem tomu chtěl, nebo ne, Pavel mě zaujal. S nadšením jsem navrhl: „Je-li ve vás Boží moc, prokažte to nějakým zázrakem před naším zrakem, abychom uvěřili.“

Otec mě napomenul: „Zavři pusu, Minute, nerouhej se!“

Propuštěnci se ale postavili na moji stranu a dosvědčovali, že by to bylo jen a jen správné a slušné, kdyby ti muži prostě nějakým

způsobem, i jen nepatrným, dokázali pravdivost svých slov. Pavlovy tváře se rozechvěly a jeho zrak žhnul v šeru místnosti. Pochopil jsem, že se ho zmocnil prudký hněv, když jsme na něm požadovali zázrak před naším zrakem. Pojal mě strach. Jakmile jsem si ho uvědomil, uvěřil jsem v jeho sílu konat zázraky, i když jsem si to nechtěl připustit. Kdekdo může přece čarovat, a různí kejkliři dokáží dělat leccjaké zázraky.

Otec řekl: „Váš Král Ježíš Nazaretský vykonal na své pouti mnoho zázraků, dokonce vzkřísil mrtvé, a přesto Židé v něho neuvěřili. Naopak, přinutili římského místodržícího, aby ho nechal ukřižovat. Dar víry je nevyzpytatelný. Bylo mi jí dáno jen zčásti, takže stále jsem jen nejistý a nešťastný.“

Barnabáš i Pavel hovořili takto dále, až propuštěnci toho měli dost a prohlásili: „Už dost o Bohu. Nepřejeme vám nic zlého, a tak řekněte rovnou, co chcete od našeho hospodáře, když jste se tak pozdě večer vnutili do jeho domu. Má dost svých starostí.“

Vyprávěli, jak jejich konání vyvolalo zlou krev v místní židovské obci, že farizeové se dokonce dali dohromady se saducei proti křesťanům. Židé horlivě získávali nové přívržence pro jeruzalémský chrám a dostávali mnoho darů od bojících se Boha. Sekta židovských křesťanů však získala obrácené na svou stranu zdůrazňováním významu odpuštění hříchů, kvůli čemuž již není třeba zachovávat židovské zákony. Proto Židé vznesli žalobu na křesťany a předvedli je před městskou radu. Barnabáš a Pavel chtěli v tu dobu již vyrazit z města, protože bylo ještě dobré počasí, ale báli se, že rada by pro ně poslala ozbrojence, aby je mohla vrátit před soud.

Otec byl rád, že je může uklidnit, a vysvětloval: „Nejrozličnějšími dohodami jsem dosáhl, že městská rada se nebude vměšovat do náboženských otázek Židů. Ti se musí mezi sebou domluvit. Právně chápeme křesťany jako jednu z mnoha židovských sekt, i když již nepožadují obřízku ani bezpodmínečné naplňování Mojžíšova zákona. Proto je městská stráž povinna chránit křesťany, když se ostatní Židé s nimi násilně střetnou. Na druhé straně musíme chránit ty, proti kterým křesťané vyvolají nepokoje.“

Barnabáš zamyšleně odpovéděl: „Oba jsme Židé, obřízka je znamením židovské pravověrnosti. Proto si místní Židé vymysleli, že neobřezaní křesťané nejsou právně Židé, takže je lze soudit za zneuctění a znevážení židovské víry.“

Otec však byl tvrdošijný muž, který, když si něco zamanul, jen tak nepřestal: „Pokud vím, jediný rozdíl mezi křesťany a Židy je, že křesťané, ať obřezaní nebo neobřezaní, věří v židovského pomazaného Mesiáše neboli Ježíše Krista Nazaretského, jenž v lidské podobě sestoupil na zem, vstal z mrtvých a dříve nebo později se vrátí, aby zde vybudoval tisícileté království. Židé tomu nevěří, nýbrž i nadále očekávají Mesiáše. Právně je opět lhostejné, zdali věří, že Mesiáš již přišel, nebo teprve přijde. Důležité je, že v příchod Mesiáše věří. A Antiochie, ta nemá zájem a ani nedokáže zvážít, zda Mesiáš již přišel, či ne. Proto se Židé i křesťané musí domluvit, aniž by se vzájemně pronásledovali.“

Pavel se rozhorlil: „Ano, tak tomu bylo a mohlo by být i nadále, kdyby obřezaní křesťané nebyli zbabělci jako Petr, jenž zprvu stoloval s neobřezanými, aby se jim potom odcizil. Báł se víc jeruzalémských představených než Boha. Dal bych mu co proto za jeho zbabělost, ale už se stalo, a obřezaní křesťané přijímají při Hodech lásky stále častěji jen mezi sebou, zatímco neobřezaní stolují odděleně. Ty druhé nelze dnes již mít právně za Židy. Ne, v našem středu už nejsou Židé či Řekové, ani svobodní ani otroci, nýbrž jsme si všichni rovni v Kristu.“

Otec podotkl, že by bylo nerozumné s tímto předstupovat před soud. Takto hovořící křesťané by přišli o nenahraditelnou výhodu, která je chrání. Bylo by pro ně lepší, kdyby se prohlásili za Židy a požívali všechny občanské výhody, které jsou jim poskytovány. I za cenu, že neuznávají obřízku ani židovské zákony.

„Když nějaká silná sekta prohlásí učení o Mesiášově příchodu za klíčovou otázku židovství, ať již přišel, či ne,“ pokračoval otec, „potom uzná městská rada učení o obřízce za překonané a může začít podporovat křesťany, když ti ji na oplátku projeví loajálnost.“

Otec se vlastním návrhem nadchl, soustředil se na působení svých slov a opisoval několikrát, co již pověděl: jak bezpečně by se křesťané mohli cítit jako židovští občané Říma se všemi výhodami, které se Židům naskýtají, jak v Antiochii, tak i v jiných římských provinciích.

Ty dva ale nepřesvědčil. Měli své představy. Z jejich pohledu byli prostě všichni ostatní pohané. Ti však mohou být pokřtěni, jako i Židé mohou být pokřtěni, a pak již není mezi nimi rozdíl, nýbrž všichni jsou jedno v Kristu. Zatímco Žid zůstane Židem, byt

pokřtěný, z pokřtěného pohana se může stát Žid jenom tehdy, když se nechá obřezat. Ale to není ani potřebné ani žádoucí, protože celému světu musí být jasné, že kdo se chce nechat pokřtít, nemusí být židovského původu.

Otec byl již otráven z neustálého dohadování a odmítl to s odůvodněním, že to je nad jeho chápání. Ve své pokoře byl již připraven poddat se království Ježíše Nazaretského, ale nebyl přijat, protože nebyl Žid. Přední muži nazaretské sekty mu dokonce zakázali, aby vůbec hovořil o jejich Králi. Takže pochopil, že musí čekat, až se tyto věci vyjasní, když jim nelze jednoduše porozumět. Prozřetelnost ho zřejmě vysílá do Říma, protože v Antiochii lze očekávat nepřijemnosti jak ze strany Židů, tak od křesťanů, takže nyní nelze ve věcech nastolit pořádek.

Slíbil však navrhnout městské radě, aby křesťané nebyli souzeni za zneuctívání židovského náboženství, protože přijímáním židovské očištné koupele a uznáním za Krále židovského Mesiáše, alespoň de facto, i když ne doslovně de iure, jsou prostě také Židy. Městská rada přijala toto stanovisko a rozhodla záležitost odložit a nějaký čas nechat všechny stížnosti stranou.

Barnabáš i Pavel se s tím spokojili, když to nešlo jinak. Otec je ujišťoval, že je samozřejmě na jejich straně. Propuštěnci nad tím kroutili hlavami a doporučovali, aby nechal práce v městské radě, protože má dost svých vlastních záležitostí. Otec však zcela patřičně odpověděl, že právě teď nemůže něco takového udělat, neboť jeho odstoupení z veřejné činnosti by vyvolalo domněnky, že odstoupil proto, že mě má za vinného ze zneuctění posvátných obřadů.

Propuštěnci naopak projevíli obavu, aby otcův vstřícný postoj ke křesťanům nevyvolal u veřejnosti názor, že mě, svého syna, snad sám podněcoval, abych úmyslně zostudil nevinné obětní obřady dívek. Vždyť křesťané i Židé byli známí svým odmítáním obrazů božstev, obětování a všech ostatních římských náboženských obřadů.

Propuštěnci prohlásili: „Když křesťané přijali křest a spolu se svými spoluvěřícími požívají krev, urážejí nyní a podpalují místní bohy a ničí drahé prorocké knihy raději, než aby je prodali za přiměřenou cenu těm, kteří by je mohli použít. Toto nesnesitelné úsilí je staví do nebezpečného světla. Nebuď, náš hospodáři, tak

dobrotivý a trpělivý při nakládání s nimi. Jinak se tvému chlapci povede špatně.“

K otcově cti je třeba povědět, že po návštěvě těch dvou mužů na mě již nenaléhal, abych šel za nimi a naslouchal jejich učení. Tak jak vedli svou při s jinými, přeli se i mezi sebou a nakonec vyrazili z Antiochie na všechny strany. Když odjeli, pravověrní Židé se uklidnili, protože umírnění křesťané se vyvarovali veřejných sporů a zůstávali pospolu jen při svých tajných shromážděních.

Na otcův návrh městská rada zakázala projednávat žalobu Židů proti Barnabášovi a Pavlovi, že se dotkli židovského náboženství. Bylo rozhodnuto, aby si sami mezi sebou urovnali spory, týkající se jejich učení. Stejným způsobem bylo snadné odsunout také spornou záležitost moji i mých druhů na rozhodnutí věštiny v háji Dafné. Naši otcové zaplatili vysokou pokutu a my museli ve věštině vykonávat po tři dny a tři noci očistné obřady. Potom se již otcové postižených dívek více neodvážili obtěžovat nás nabídkami k sňatku. V souvislosti s očistnými obřady jsme se museli zaslíbit i bohyni Měsíce, ale o tom jsem neměl otcí vykládat, a ani on to nesměl na mně vyzvídat.

Proti svému zvyku otec přistoupil na to, že šel do amfiteátru, kde nás sedm mládenců umístili na čestném místě. Náš vyhládlý a vydrážděný lev se na písku choval statečněji, než jsme se odvážili doufat. Bez námahy se prodral před ostatní šelmy k odsouzení, zakousl se prvnímu gladiátorovi do kolena a zápasil nebojácně až do své smrti. Obecenstvo vřelo jásotem a povstáním a potleskem oslavovalo lva i nás sedm. Myslím, že i když to otec nedal najevo, byl na mne hrdý.

Za několik dnů jsme se rozloučili s plačícím služebnictvem a odcestovali jsme do seleukeiského přístavu. Otcovi propuštěnci nás doprovodili až tam. Zde jsme vstoupili na loď, otec a já, Barbus s námi, abychom cestovali až do Neapole a odtud do Říma.

Řím

Nedokáži snad ani vylicít, jaké to pro mne bylo, dostat se v patnácti letech do Říma. V době babího léta! I když se v mé mysli od dětství rojily představy oněch posvátných pahorků a údolí, skutečnost vše překonala. Cítil jsem, jako by se mi země rozechvívala pod nohama, aby pozdravila svého syna, jako by mi každá dlažební kostka vyprávěla osmisetletou historii města. Dokonce i bahnem zanesený Tiber ve mně vyvolával dojetí, když jsem v obdivné úctě přistoupil k jeho břehům.

Mohlo to být také vyčerpáním z dlouhé cesty, napětím a únavou z nevyspaní, ale mou myslí zmítaly návaly štěstí, které vyvolávaly daleko větší uspokojení než omámení vínem. Ocítl jsem se ve svém městě, ve městě svých předků! Vládlo všemu civilizovanému světu! Od parthských zemí až po Germánii. Jen na mně, na mé vůli, na mých silách a na mých schopnostech záleží, znásobím-li jeho dějiny, či spočinu-li jednou v zapomenutí v plamenech pohřební hranice. V těchto podzimně vínových cihlových zdech, uprostřed zlatě žhnoucího mramorového sloupoví, zvěčním svůj život.

Barbus se zhluboka nadechoval, když jsme spolu s otcem kráčeli k domu tety Manilie Laelie.

„Víc než čtyřicet let jsem toužil po vůni Říma,“ vyznal se. „Je to vůně, která nikdy nevymizí z mysli. Nejvýraznější je uprostřed města v suburské části, právě v podvečer, kdy se vůně, která již věky visí nad úzkými uličkami čtvrti, promíchává s pachem polévek a klobásek, opékaných k večeři. Cítíš zde česnek, škvaříci se olej, koření, pach sládnoucích výměšků a nekonečný kouř chrámových kadidelnic; ale nade vším se nese vůně, kterou necítíš nikde jinde než v Římě. Nyní ale, nebudu nic zastírat, po čtyřiceti letech cítím tu směs pachu města přece jen jinak, anebo můj nos už zestárl, otupěl. Jen s obtížemi si vybavuji nezapomenutelnou vůni svého dětství a mládí.“

Městem jsme šli pěšky. Používat vozidla za dne bylo v Římě zakázáno. A provoz v té tlačnici by nebyl ani možný. Kvůli mně, ale zřejmě i kvůli sobě, šel otec oklikou, přes forum k Aventinu, takže palatinský pahorek zůstal vlevo a před námi se vypínal Kapitol. Odtud jsme zahruli na starou etruskou ulici a stoupali jsme kolem Velkého cirkusu vzhůru na aventinský pahorek. Nevycházel jsem z nadšeného úžasu, otec s trpělivostí pojmenovával jména chrámů a Barbus obdivoval nové nádherné budovy na Forum Romanum, které tam za jeho mládí ještě nestály. Necítil jsem únavu, otec se však začal potit a ztěžka dýchal. S lítostí jsem si uvědomil, že je již starý člověk, i když ještě nedosáhl padesáti let svého života.

Nakonec souhlasil, abychom se zastavili a vydechli si pouze u okrouhlého chrámu Vesty. Střešním otvorem odtud vystupoval v tenkých prouzcích kouř posvátného římského rodinného ohně, a otec mi ochotně přislíbil, že třeba hned zítra se budu moci s Barbem zajít podívat do jeskyně, ve které vlčice odkojila Romula a Rema, a kterou božský Augustus uvedl do pořádku, aby si ji mohl prohlédnout kdokoli odkudkoli přijde na návštěvu Říma. Svatý strom obou vlčích bratří stále rostl před jeskyní. O vůni Říma otec prohlásil: „Pro mne je vůně Říma vůní růží a vonných mastí, čistého prádla a nezapomenutelnou vůni vydrhnuté kamenné podlahy. Tu nelze nikde napodobit, neboť vystupuje jenom z římského prostředí a půdy města. Když si to uvědomuji, jsem natolik rozrušen, že bych raději zemřel, než abych se sem musel opět zdaleka vracet, abych se nemohl procházet po těchto věčných ulicích. Nezastavujme se raději, abych se nedojímal až příliš a neztrácel sebekázeň, k níž jsem se po patnáct let vedl.“

To ale Barbus nepřenesl přes srdce: „Má životní zkušenost mě zase naučila, že po několika doušcích vína moje mysl i celá má bytost dokáže přijímat vůně i zvuky daleko vnímavěji než dříve. Nikdy se mi v ústech nic tak slastně nerozplývalo jako malé římské kořeněné, do křupava vypečené klobásky. Zastavme se někde, abychom je mohli ochutnat. Tu chuť si moje ústa podrží navždy, i když vůně Říma v mém nose doznala proměn.“

Otec se rozesmál. Zastavili jsme se u tržiště s dobytkem a posadili se do jedné hospůdky tak starodávné, že její základy ležely hluboko pod úrovní ulice. Barbus opět zhluboka natáhl zdejší vůni,

a ani já se nenechal pobízet, abych se nadechl vzduchu, prosyceného vínem a pachem horkých jídel. Barbus ze sebe uneseně vyrazil: „U Herkula, stále tu čichám ten starý, dobrý Řím. I na toto místo si vzpomínám, i když v mých představách bylo podstatně větší i prostornější. Jen se pozorně nadýchej, Minute, když jsi mladší než já, neznáš ještě zápach ryb a vodních řas, rákosí a hnoje, potu těl a obchodů s kadidly.“

Propláchl si ústa vínem, vyprskl ho jako obětinu na podlahu a pak se nacpal horkými klobáskami, rozkousával je zvolna, aby si je vychutnal, pokyvoval přitom přemítavě hlavou a konečně pronesl: „Cosi dávného a nezapomenutelného se mi vrací do paměti. Ale asi i mé dásně budou již znavené stářím, protože nemohu pocítit totéž blaho jako kdysi, když jsem v mládí jedl tytéž klobásky a zapíjel je z poháru vínem.“

Slzy mu vyrazily z jeho již vrásčitých očních koutků a povzdechl si: „Jsem jako přízrak minulosti, který se vrací do Říma na oslavy století. Nemám tu jediného známého, příbuzného či nějakého bližního. Nastoupilo nové pokolení na místo mé generace, bez vzpomínek na předešlé, i když kořeněné klobásky neztratily svoji chuť a víno nepřišlo o svou jiskru. Doufal jsem, že tu potkám nějakého svého kumpána z řad caesarových pretoriánů, nebo alespoň některého z římských hasičů, teď ale pochybuji, že bychom se vůbec poznali. Ach jo! Připadám si jak Priamos nad zříceninami Tróje.“

Přispěchal hospodský s tvářemi přetékajícími tukem a starostlivě zjišťoval, zda jsme spokojeni. Zval nás, že v některých dnech se můžeme v jeho hospodě sejít i se zápasníky z cirku, s úředníky státního archivu, s herci, architektky, kteří dávají do pořádku staré římské pamětihodnosti u příležitosti konce století. Pod jeho střechou se můžeme dokonce seznámit s roztomilými mladičkými vlčicemi. Barbus byl ale k neutěšení a s těžkým povzdechem prohlásil, že na vlčice nemá ani pomyšlení, protože žádná nemá to, co mívaly dříve.

Potom jsme se vypravili na aventinský pahorek, a to začal pro změnu vzdychat otec, že jsme se neměli zastavovat v hospodě, protože klobáska s česnekem mu teď leží v žaludku, a ani víno ji nerozehnalo. Cítí sevření na prsou a má zlé tušení. A to bezesporu rozmnožil i havran, který zleva prudce proletěl kolem nás.

Procházeli jsme mezi starými i novými několikapatrovými nájemními domy, minuli jsme několik prastarých chrámů, které vedle nových velkých domů působily, jako by se propadaly do země. Na druhém svahu pahorku otec konečně objevil rodný dům Maniliů. Ve srovnání s naším domem v Antiochii to byla malá oprýskaná stavba, kdysi zvýšena o jedno poschodí, aby se získaly místnosti navíc. Kolem dokola byla zeď a zarostlá zahrada. Když otec zpozoroval můj pohrdavý výraz, přísně zdůraznil, že jenom země, která leží kolem, a hodnota pozemku dokazují starobylost a vznešenost místa.

Nosiči sem již dříve donesli od Kapenské brány naše zavazadla, takže teta Laelia věděla, že nás má očekávat. Nejdřív nás nechala vyrovnat se s nosiči a pak k nám sešla po schodech a po cestičce skrz vavřínové křoví. Byla vysoká a hubená. Opatrně si načervenila vrásčitou pleť na svých lících a černě obkreslila okolí svých očí. Nasadila si i prsten a měděný náhrdelník. Ruce se jí chvěly, když se k nám co nejrychleji blížila, nebráníc se radostným výkřikům.

Samozřejmě že se popletla, protože otec, který dle svého zvyku neobtěžovat druhé se zdržel placením nosičům, a tak se zastavila před Barbem a zvolala: „Ó Marku, jak radostný den. Ale nezměnil ses moc od dnů svého mládí. Nechal sis narůst vous a celý jsi zmohutněl!“

Otec se rozesmál a ozval se: „Ale teto Laelie, stále jsi tak krátkozraká a roztržitá jako dřív. Já jsem Marcus. Tento starý poctivý muž je náš průvodce Barbus, můj zaměstnanec.“

Teta Laelia se rozhněvala na svůj přehmat, přistoupila k otci, pohlédla na něho z boku, proklepala chvějící se rukou jeho ramena i břicho a poznamenala: „Není divu, že jsem tě na první pohled nepoznala. Oduly ti tváře, břicho ti změklo, a já sotva věřím vlastním očím. Vždyť kdysi jsi byl takový urostlý muž.“

Otce její výčitky nerozhněvaly. Naopak si přidal: „Díky za tvá slova, drahá teto Laelie. Jako by mi spadl kámen ze srdce. Vždyť mé vzeření mi dříve přinášelo jenom potíže. Ale máš pravdu, kdybys mě ty neznala z mládí, sotvakdo by dnes věděl, jak jsem dřív vypadal. Ale ty jsi stále stejná, stíhlá a uchovala sis svou podobu. Léta tě ani v nejmenším nepoznala. Obejmi tedy mého chlapce Minuta a buď, prosím, i k němu tak dobrá a citlivá, jako jsi byla kdysi ke mně v domě mého mládí a mých nerozvážností.“

Teta Laelia mě šťastně sevřela do náruče, suchými ústy mě políbila na čelo, třesoucíma rukama se dotkla mých tváří a zvolala: „Ale Minute, i tobě již narůstá vous, ty nejsi žádný chlapec, kterého bych mohla držet ve svém objetí!“

Podržela si moji hlavu v dlaních, pozorně prohlížela mé tváře a potom řekla: „Máš spíš řeckou než římskou podobu, ale tvé zelené oči a světlé vlasy jsou skutečně výjimečné. Kdybys byl děvče, řekla bych o tobě, že jsi krásný, a tak jsem přesvědčena, že se výborně oženíš. Jestli si dobře vzpomínám, tvá matka byla Řekyně.“

Teprve když jsem plně porozuměl její zajímavé řeči, kterou pronášela jakoby jen proto, aby řeč nestála, uvědomil jsem si, že to myslí vážně. Ve dveřích domu nás pozdravil staříček, bezzubý otrok a po jeho boku jakási jednooká kulhavá žena. Ti dva se vrhli před otcem na podlahu a vykřikovali své pozdravy. Zřejmě je teta Laelia tomu naučila. Otce to pohněvalo, poklepal tetě na ramena a pobídl všechny, aby zašli dovnitř. Skromná místnost byla plná kouře, až jsme se všichni jako o závod rozkašlali. Teta nechala na naši počest zapálit louč u domácího oltáře. V kouři jsme rozpoznali z hlíny vypálené posmrtné masky předků. Zažloutlé tváře jako by se pohybovaly v mihotajícím se oparu. Pokašlávajíc a lomíc rukama ze sebe vypravila teta Laelia, že bychom měli, podle tradic Maniliů, bezodkladně obětovat selátko. Ale protože si prý nebyla jista, kdy dorazíme, neobjednala je, takže nám nemůže nabídnout nic než olivy, sýr a zeleninovou polévku. Ona sama právě dojedla maso.

Prohlédli jsme si pokoje domu, všiml jsem si i pavučin v rozích. Široké postele, několik kusů ošoupaného nábytku, vše nasvědčovalo tomu, že vznešená a vážená teta Laelia žila v naprosté chudobě. Z knihovny hvězdáře Manilia nezbylo nic než pár krysami okousaných svitků, a teta přiznala, že jich většinu prodala i s jeho bystou do veřejné knihovny pod Palatinem. Hořce se rozplakala a naříkala:

„Jsem špatná hospodyně, jen mi vynadej, Marku. Zamlada jsem si navykla na lepší časy. Kdybys mi nebyl posílal peníze z Antiochie, ani bych neudržela dům. Kam se poděly, to ti nedokážu vysvětlit, z části na modlitby, z části na víno a zbytek na voňavky. Mám ale naději, že jednoho dne se můj osud změní. Tak zní alespoň věštba. Nehněvej se proto na mě a nežádej ode mne přesné účty za všechny peníze, které jsi mi poslal.“

Ale otec kladl vinu sobě a tetu ujišťoval, že nepřijel do Říma, aby prováděl kontrolu účtů. Naopak, styděl se, že jí neposílal víc peněz, aby mohla dům lépe udržovat a spravovat. Nyní se ale všechno změnilo, právě tak, jak jí bylo prorokováno. Otec přikázal Barbovi, aby rozbalil zavazadla, rozprostřel na podlaze drahé látky z východních zemí, daroval tetě hedvábné šaty i hedvábný šátek, vložil na její šiji náhrdelník z drahých kamenů a vyzval ji, aby si vyzkoušela střevíce z měkké červené kůže. A daroval jí i paruku. Teta se rozplakala ještě víc a hořekovala:

„Ale Marku, skutečně jsi tak bohatý? Nenabyl jsi těch vzácných věcí nečestným způsobem? Lekla jsem se, že jsi podlehl neřestem východu, kterým Římané lehce propadnou. Proto jsem se poděsila, když jsem uviděla tvé odulé tváře, to mi asi slzy zakalily zrak. Když na tebe hledím v klidu, opět si zvykám na tvou podobu a zdá se mi, že vlastně tak špatně ani nevypadáš.“

Ve skutečnosti měla teta strach. Obávala se, že otec přijel, aby převzal dům do své péče, a ji pošle někam do chudoby na venkov. Byla tou představou natolik posedlá, že opakovaně vykládala, že žena jako ona by nemohla pobývat nikde jinde než v Římě. Aby si dodala odvahy, připomínala, že je vdovou po senátorovi a že ji rádi uvítají v mnohých starých římských domech, i když její manžel Gneus Laelius přišel o život i o majetek již za časů caesara Tiberia. Požádal jsem ji, aby mi vykládala o senátorovi Gnaeovi Laeliově, ale teta vyslechla mou prosbu s hlavou nakloněnou a pak se optala: „Jak je, Marku, možné, že tvůj syn hovoří takovou divnou latinou se syrským přízvukem. S tím se musí co nejrychleji něco udělat, nebo bude k smíchu celému Římu.“

I otec si dělal starosti, že poslední dobou musel mluvit až příliš řecky a aramejsky, že i jeho přízvuk obsahuje temnou nezvyklou barvu. Teta se však ohradila: „Což tobě to bude trpěno, jsi již v letech a každý pochopí, že sis to přivodil ve vojenské službě nebo při výkonu státního úřadu. Ale je třeba najmout za peníze nějakého herce nebo rétora. Minutus musí chodit do divadla a naslouchat veřejnému předčítání literárních děl. I caesar Claudius dbá na čistotu jazyka, i když povoluje svým propuštěncům, aby hovořili o státních otázkách třeba řecky, a své ženě dává svobodu i v jiných věcech, na což by má morálka nepřistoupila.“

Potom se obrátila ke mně a pokračovala: „Můj nešťastný muž senátor Laelius nebyl o nic hloupější nebo jednodušší než Claudius. Claudius dokonce kdysi zasnoubil svého nedospělého chlapce Dru- sa s dcerou prefekta Seiana a vzal si sám za ženu svoji adoptovanou sestru Aeliu. Chlapec byl stejně pomatený jako jeho otec a udusil se hruškou. Mním tím, že můj nebožtík taktéž usiloval o Seianovu přízeň, domnívaje se, že bude znamenat přínos pro říši. Snad ses i ty, Marku, nezapletl do Seianových intrik, když jsi tak neočeká- vaně zmizel z Říma, a to dřív, než se odhalil ten tajný spolek. Po léta nikdo o tobě nic neslyšel. Koneckonců sám caesar Gaius, ten milý chlapec, tě vymazal ze seznamu jezdců. A to ze zcela prostého důvodu. Nikdo o tobě nic nevěděl. „Já také o něm nic nevím,“ prý jednou prohlásil v dobrém rozmaru, a prostě přeškrtl tvé jméno. Tak jsem to kdysi slyšela, ale je možné, že ti, co mi to vykládali, mě chtěli ušetřit a nesdělili mi všechno, co o tom věděli.“

Otec jednoznačně odpověděl, že hned zítra hodlá zajít do státního archivu, aby zjistil, co vedlo k vymazání jeho jména ze seznamu jezdců. Teta Laelia tím však nebyla nadšena. Domní- vala se, že by nebylo moudré hrbat se ve starém prádle. Caesar Claudius, když měl v hlavě, byl nepřijemný a náladový, i když se, pravda, snažil napravovat spoustu státnických chyb, kterých se dopustil Gaius.

„Chápu ale, že pro Minuta to musíme udělat, abychom vrátili čest našemu rodu,“ souhlasila. „Nejschůdnější by bylo obléknout Minutovi tógu mužů a postavit ho na oči Valerii Messalině. Mladá caesarova manželka má slabost pro chlapce, kteří již oblékají tógu, a ráda je zve do svých pokojů, aby s nimi probrala jejich představy o budoucnosti, a to jen mezi čtyřma očima, aby se nemuseli stydět před nevhodnými posluchači. Kdybych nebyla příliš hrdá, mohla bych sama požádat tu ženskou, aby přijala Minuta. Obávám se ale, že ona by mne odmítla. Ví dobře, že jsem v mládí byla nejlepší přítelkyně matky caesara Gaia. Upřímně řečeno, patřila jsem mezi těch málo římských vznešených žen, které pomáhaly Agrippině a mladé Julii, když se vrátily z vyhnanství, pohřbít alespoň trochu slušným způsobem ostatky jejich chudáka bratra. Chudáka Gaia tak brutálně zavraždili a Židé potom svými penězi napomohli zvolení Claudia caesarem. Agrippině se podařilo získat bohatého muže, ale Julia byla opět vyhnána z Říma, když se Messalině zazdalo, že

se příliš točí kolem svého strýce Claudia. Kvůli těm čiperným děvčatům bylo již mnoho mužů vyhnáno. Vzpomínám si na nějakého Tigellina. Sice byl zcela nevzdělaný, ale měl ze všech římských mládenců nejkrásnější postavu. On si ze svého vyhnanství nic nedělal, věnoval se chytání ryb a dnes prý dokonce chová ty nejlepší závodní koně. Pak tu byl ještě filosof Seneca, který již sepsal řadu knih. Měl s Julií poměr, ač trpěl na souchotiny. Strádá řadu let ve vyhnanství na Korsice. Messalině se však nezdálo, aby se Claudiovy neteře i nadále tajně pelešily. A tak žije už jen Agrippina.“

Když se pokusila nadechnout, dostalo se slovo i na otce, a ten vyprávěl, jak se kdysi v Alexandrii setkal se Senekou, tedy že slyšel, jak si tam v knihovně sháněl podklady pro spis, pojednávající o Indii. O Valerii Messalině, Claudiově mladé ženě a zároveň jeho sestřenici, prý již také slyšel, ale přeje si, podotkl tehdy otec, držet mě vpozadí od této ženy. Přitom zdvořile prohlásil, že by bylo rozumné, kdyby si teta Laelia již dopřála klidu a nezatěžovala se zařizováním věcí pro mne. On sám hodlá uspořádat všechny své věci, ženy nevyjímaje. Co se týká žen, má vztahů k nim až po krk již od dob svého mládí!

Teta chtěla ještě něco povědět, pohlédla však na mne a považovala za nejlepší mlčet. Konečně jsme se dostali k tomu, abychom pojedli něco oliv, sýra a zeleninové polévky. Otec si dával dobrý pozor, abychom nesnědli všechno, a uspořili jsme sýr. Vždyť jinak by ti dva chudáci, otroci již na sklonku života, zůstali toho dne zřejmě bez jídla. Sám jsem nikdy nepoznal hlad, protože doma v Antiochii se mně dostalo vždy těch nejlepších pokrmů a vždy vybylo i na ostatní v domě a otec rozdával všem chudákům kolem.

Hned druhého dne si otec najal stavitele, aby provedl základní opravy rodného domu, ale i zahradníky, aby uvedli do pořádku zanedbanou zahradu. Rostla zde již dvousetletá sykomora. Ještě několik prastarých stromů bujelo kolem domu, a otec dával bedlivý pozor, aby nebyly zničeny. I dům, který se pozvolna propadal do země, se snažil z venku uchránit, jak jen to šlo. Nabádal mne:

„Nenech se zaslepit krásou římského mramoru a i jinou nádherou, snad až jako dospělý pochopíš, že starobylost je vlastně ten největší luxus. Tyto prastaré stromy by asi ani ten největší zbohatlík nehodlal uchovat kolem svého domu. Pro mne jsou však cennější než sebenádhernější sloupové.“

Ve svých vzpomínkách se opět vrátil do minulosti, zahloubal se do sebe a vzpomínal: „Jednou v Damašku jsem plánoval stavbu jednoduchého domu a kolem stromy, abych tam v klidu a v tichosti trávil svůj život s tvou matkou Myrinou. Po její smrti jsem upadl do takového zoufalství, že po léta nemělo pro mě nic význam. Byl bych si asi vzal život, kdyby mě povinnost vůči tobě nepřiměla, abych pokračoval v marnosti svého žití. A jednou v noci, na břehu Galilejského moře, mi jakýsi rybář učinil slib, který dodnes ve mně vyvolává zvědavost, i když si na něho dnes vzpomínám již jen jako ve snu.“

Víc o tom otec nechtěl se mnou hovořit, místo toho řekl, že se teď musí spokojit s těmito starými stromy, když už mu osud nepopřál to potěšení, aby sám nějaké mohl zasadit a mohl sledovat jejich růst.

Zatímco architekt a stavitelé řádili v domě, otec od rána do večera ve městě vyřizoval své záležitosti, Barbus i já jsme se nenasytně toulali Římem, navštěvovali památky a pozorovali lidi na ulicích. Caesar Claudius nechal u příležitosti oslav století opravit všechny římské staré chrámy a pamětihodnosti, a tak zářily v celé své kráse. O kdekterém posvátném místě, stromu, kameni, jeskyni či památníku se vykládalo vždy několik různých pověstí, které však okouzlovaly jen nově příchozí poutníky. Rodilí Římané nejevili příliš zájem o prastaré památky a pověsti, nýbrž probírali raději různá nová představení, soutěže a jiné atrakce, které se měly pořádat příštího jara.

Velkolepé stavby na Palatinu, chrámy Kapitolu, římské lázně a divadla mě příliš nezaujaly. Vyrostl jsem v Antiochii, a i tam byly vznešené a právě tak mohutné stavby. A celkem vzato, Řím se svými klikatými uličkami a příkrými svahy byl příliš těsný ve srovnání s rozlehlými a přímými ulicemi, tak příznačnými pro Antiochii. Míním střed Antiochie, kolem kterého však na nezměrné prostře sídlí na milion chudáků. Předměstí ovšem lidi nezajímají. V Římě však každý pahorek a každé údolí má svou historii, a proto i dnes můžete objevit i tu nejcennější pamětihodnost vedle nájemného domu, z jehož výšky se vám zatočí hlava. Nicméně jedna stavba mě okouzila svojí velikostí i starobylostí. Bylo to kruhové Augustovo mauzoleum na Martově poli. Bylo postaveno do kruhu, protože

římské nejposvátnější chrámy byly takto stavěny, jako vzpomínka na zašlé časy, kdy nejstarší obyvatelé Říma bydleli v kruhových chatrčích. Jednoduchá mohutnost mauzolea je hodna boha a největšího vládce všech dob. Znovu a znovu jsem si pročítal poznámky, které líčily Augustovy nejvýznamnější činy pro upevnění státu. Barbus nebyl těmi vzpomínkami příliš nadšen. Prohlásil, že kdo sloužil v legiích, musí být vůči takovým vzpomínkám nedůvěřivý, protože pro legie bylo často nejdůležitější to, co se ve vzpomínkách neuvádí. A tak lze porážky zaměnit za vítězství a politické omyly za státnickou moudrost. Tvrdil, že ve vzpomínkách božského Augusta může číst mezi řádky o úplném zániku legií, o potopení stovek lodí a o nesčetných vraždách za občanské války.

On se prostě narodil v době, do níž Augustus již vrátil mír a pořádek říše a upevnil velikost Říma, ale raději než o opatrném Augustovi vyprávěl mu otec o milovaném Marku Antoniovi, který dokázal vystoupit na řečniště na fóru, i když toho už dost vypil, a lidem se líbilo, že se občas musel během projevu i vyzvracet do připraveného džberu. Tehdy bylo ještě možné odvolat se na lid. Augustus si získal římský senát a cítění lidu na dlouhou dobu své vlády, ale život v Římě, alespoň jak vykládal Barbův otec, byl v té době již nudný. A tak obezřetného Augusta ve skutečnosti neměl nikdo v lásce, zatímco věčně opilý Antonius byl milován právě pro své chyby a pro vlastní vrozenou lehkomyšlnost.

Znal jsem tyto Barbovy zkazky nazpaměť, otec je však považoval za bezvýznamné a pro mne nevhodné. Augustovo mauzoleum na mne zapůsobilo svou božskou jednoduchou vznosností. Znovu a znovu jsme chodili přes celé město, abychom si ho důkladně prohlédli. Přirozeně že mě lákaly prostory na Martově poli, kde se nacházel hipodrom pro římské mládence. Synové senátorů a jezdců zde již pilně nacvičovali na jezdecké hry, které se měly konat při oslavách století. Závistivě jsem hleděl na jejich útvar, který se seskupoval podle znělky rohu, na rozjezdy a opětné seřazení do nových a nových seskupení. Všechno jsem přesně znal a věděl jsem, že sám bych dokázal ovládat koně stejně tak dobře, ne-li lépe.

Při jezdeckém nácvičku postával opodál vždy hlouček ustaraných matek, protože všichni ti vznešení mládenci byli ve věku mezi sedmým a patnáctým rokem. Mládenci se k matkám nehlásili a zlostně

skřípěli zuby, když některý z nich, byť ten nejmenší, jen spadl ze sedla, a jeho matka s vlajícími sukněmi okamžitě přibíhala, aby ho zachránila zpod koňských kopyt. I když ti nejmenší měli tak dobře vycvičené koně, že se okamžitě zastavili a své jezdce dokonce chránili. Římsští šlechtici však většinou nejezdili na žádných bujných válečných ořích. To v Antiochii jsme měli rozhodně ohnivější koně.

Mezi přihlížejícími u hipodromu jsem zahlédl také Valerii Messalinu s jejím nádherným doprovodem a zvědavě jsem si ji prohlížel. Přirozeně že jsem se neodvážil do její blízkosti, a pohled na ni z dále mě zase tak neoslňoval, jak se o jejích půvabech vypráví. Její sedmiletý chlapec, jemuž dal jeho otec caesar Claudius na počest dosažených vítězství v Británii jméno Britannicus, byl pobledlý a jemný hoch. Bylo očividné, že se bál koně, na kterém jezdil. Byl vyzván, aby vzhledem k svému původu velel těmto jezdeckým hrám mládeže, ale bylo to nemožné, neboť jakmile se jen usadil v sedle koně, jeho obličej opuchl a oči se mu zanítily. Po jezdeckém výcviku měl dětskou tvář pokrytou ohnivě červenou vyrážkou a ani pořádně neviděl, jak byl zalit potem a kolem očí měl otoky.

Přihlížející mu ani neprovolávali pozdravy, protože on se ani v nejmenším nesnažil, aby na ně odpovídal. Nakonec Messalina přikázala pretoriánům, aby diváky rozehnali. Říkalo se, že caesar Claudius se ani neodvážil přijet, aby se nemusel dívat na jezdecké umění svého chlapce, protože svého jediného syna měl k smrti rád a měl strach, že by se zbláznil, kdyby ho zahlédl padat ze sedla. Ani Augustus nebo Tiberius či Caligula si nevychovali syny za důstojné následníky.

S odůvodněním, že je chlapec ještě malý, jakoby v předtuše pověřil Claudius velením chlapecké jízdy Lucia Domitiana, syna své neteře Domitie Agrippiny, pozdějšího Nerona. Luciovi také nebylo ještě deset let, ale jeho vystupování bylo úplně jiné nežli chudáka Britannika. Byl z něho již urostlý a nebojácný jezdec. Když skončil výcvik, sám předvedl ještě několik ztřeštěných kousků, aby si získal přízeň přihlížejících. Domitianové měli dědičně načervenalé vlasy. Proto si Lucius hned po skončení cvičení rád svlékl helmici, aby se lidu ukázal s tímto dědičným znamením svého prastarého vladařského rodu. Ale spíš než kvůli Domitianům lid zdravil a oslavoval chlapce, protože byl synem sestry caesara Gaia. Takže i v jeho žilách proudila krev Julie, sestry Julia Caesara a tedy i Marka Antonia.

Barbus se dobrosrdečně rozkřičel, ale přeci jen si neodpustil vtípky, které vyvolávaly chechtot přihlížejících.

Říkalo se, že jeho matka Agrippina se neodvážá přijít podívat na jezdecký nácvik jako jiné matky, protože se obává chorobné žárlivosti Valerie Messaliny, a osud její sestry je pro ni varováním, aby se stranila veřejnosti, jak jen může. Lucius Domitianus však matčinu péči nepotřeboval. Svým bezprostředním chlapeckým vystupováním dosahoval obdivu diváků. Ovládal své tělo, urozeně se pohyboval, měl odvážný pohled, a přitom nelze říct, že by mu starší chlapi záviděli. Naopak ochotně se při cvičení podrobovali jeho velení.

Nejednou jsem tady takto stál, opřen o hladké zábradlí, a sledoval cvičení. Ale moje zahálka brzy skončila. Otec pro mne najal ubručeného rétora, který posměšně opravoval výslovnost každého mého slovíčka a pro nácvik výslovnosti vybíral nudné texty, které poučovaly o blahodárnosti rozumu, o poddání se osudu a ctnostech muže. Zdálo se mi, že otec měl výjimečnou schopnost obstarávat mi nesnesitelné učitele.

Po dobu přestavby domu jsem spolu s Barbem bydlel v hořejším pokoji, v jehož koutech se držel pach kadidla a na stěnách vystupovaly magické obrazce. Nevěnoval jsem jim příliš pozornosti, protože jsem předpokládal, že pocházejí ještě z doby hvězdáře Manilia. Ale způsobily, že jsem čím dál hůře spal a měl jsem ošklivé sny, takže jsem se s křikem probouzel, anebo mě probouzel Barbus, aby mě zbavil mého sténání. I můj učitel přednesu měl již dost rámusu zednických prací a začali jsme chodit do lázní a do čítárny.

Hnusily se mi jeho hubené údy a jeho zažloutlé břicho. Ještě hlubší odpor jsem pocítoval, když uprostřed svého posměchu začal zálibně hladit mé ruce a nohy a přesvědčoval mě, že v Antiochii jsem se jistě seznámil s řeckou láskou. Naléhal, abych se po dobu oprav našeho domu přestěhoval k němu do nejvyššího patra jednoho z mizerných suburských domů, kam se lze dostat jen po žebříku, a tam by mě prý mohl nerušeně vyučovat a přivykat životu.

Barbus rozpoznal jeho úmysly a rázně ho varoval. Když rétor na něho nedal, Barbus mu jich bez okolků pár uštědřil. Rétor se zalekl, že se už ani neodvážil jít si k otci pro svou mzdu. Ani my jsme nepověděli otci pravou příčinu, pro kterou zmizel. Otec se proto domníval, že jsem se asi k svému učiteli choval nevhodně.

Pohádali jsme se kvůli tomu a já vzdorovitě naléhal: „Raději mi dej koně, abych se mohl seznámit s kamarády, sešel se se sobě rovnými a naučil se římským zvykům.“

Otec však namítl: „Už v Antiochii tě kůň přivedl do neštěstí. Caesar Claudius vydal nové rozumné nařízení, že při přehlídkách a podobných ceremoniích starý nebo zdravotně postižený senátor nebo jezdec smí vést svého koně, když už na něj nevyskočí. A dokonce i vojenskou službu, která je podmínkou pro získání úřadu, nemusí odsloužit každý.“

Vzdorovitě jsem odpověděl: „*O tempora, o mores*. Nicméně mi dej dost peněz, abych si mohl obstarat přátele, herce, hudebníky a závodníky. Po jejich boku se mohu seznámit s římskou mládeží, která se vyhýbá vojenské službě.“

Takové úvahy ovšem byly otci cizí: „Teta Laelia tě již varovala, že mládenci, jako jsi ty, neprospěje být delší dobu bez sobě rovné společnosti. V obchodních záležitostech jsem se seznámil s nějakými rejdaři a obchodníky s obilím. Pro případ zdražení obilí hodlal totiž caesar Claudius vybudovat v Ostii nový přístav a vyplatit i ty lodě s nákladem obilí, které ztroskotaly. Na radu Marcia rybáře jsem proto koupil směnky na lodě, neboť plachetnice již nejsou v nebezpečí. Mnozí dokonce investovali tak, že uvedli do pořádku již vyrazená a opuštěná plavidla. Ovšem způsoby těchto lidí jsou takové, že si rozhodně nepřeji, aby ses seznamoval s jejich chlapci.“

Měl jsem dojem, že otec sám neví, co by chtěl. „Přišel jsi tedy do Říma, abys jen obchodoval?“ zeptal jsem se rozhořčeně. Otec se rozzlobil a vyjel na mě: „Sám víš nejlépe, že mi nejde o nic než o tichý život v ústraní. Ostatně už moji propuštěnci tě poučili, že účelné a pokorné zmnožování Jehovou svěřeného majetku je prospěšné pro stát. A investování peněz tak, aby obíhaly mezi lidmi, je užitečné pro lid. A kromě toho hodlám přikoupit půdu v Caere, odkud je naše původní rodina. Nezapomeň, že Maniliové jsme pouze prostřednictvím adopce.“

Pohlédl na mě melancholicky a pokračoval: „Máš únavu v očích tak jako já, jako znamení našeho skutečného původu. Ale když jsem zkoumal ve státním archivu, viděl jsem na vlastní oči seznam jezdců z doby caesara Gaia, a na místě, kde se nachází mé jméno, nebylo žádné znamení, jenom jako hádě se vlní čára, táhnoucí se přes mé

jméno. Gaiova ruka se musela silně třást v důsledku jeho nemoci. Nebylo vyneseno žádné rozhodnutí soudu proti mně. Jestli to souvisí s tím, že jsem byl pryč, to nevím. Sám prokurátor Pontius Pilát se dostal do nepřízně již deset let předtím. Přišel o svůj úřad a byl přeřazen do Galileje. Avšak tajný archiv je přímo ve správě caesara a tam může být zcela přirozeně nějaká přitěžující poznámka. Sešel jsem se s jeho propuštěncem Felixem, který se zajímal o záležitosti Judeje. Slíbil mi, že až bude vhodná chvíle, probere to s Caesarovým osobním tajemníkem Narkissem. Nejráději bych se s tím vlivným mužem sešel osobně, ale je prý nesmírně hrdý, a říká se, že chce-li kdo s ním hovořit, musí zaplatit deset tisíc sesterciů. Jen pro čest jsem se chtěl vyhnout přímému uplácení, ne z nějaké lakoty.“

Otec mi dále sdělil, že pečlivě sleduje, co se o caesarovi Claudiovi vykládá. Jak dobré, tak špatné. Neboť koneckonců zanesení našich jmen do seznamu jezdců závisí jen a jen na caesarovi. Stárnoucí caesar je čím dál náladovější, že prostě jakýkoli jeho nápad dokáže zabránit i tomu nejlepšímu úmyslu. Dokáže usnout při jednání senátu či soudu a zapomenout, o čem se jedná. V době, kdy otec čekal na caesarovo projednání, přečetl všechna jeho díla a dokonce se naučil i hrát v kostky.

„Caesar Claudius patří mezi těch málo Římanů, kteří ještě umí číst i psát etrusky,“ připomněl otec. „Buď tak hodný, zajdi do palatinské knihovny a vypůjč si ke studiu jeho Dějiny Etrusků. Je toho několik svazků a vůbec to není nudné čtení. Díky tomuto dílu pochopíš i mnoho rituálních textů kněžů, které je třeba se učit z paměti. Potom zajedeme spolu do Caere, abychom se podívali na pozemky, které jsem ani já ještě neviděl. Tam budeš moci jezdit na koni.“

Otcovy rady ale jen srážely čím dál víc moji mysl, až jsem zaťal zuby a rozplakal se. Když otec odešel, Barbus se na mne ušklíbl a podotkl: „Je zajímavé, jak mnozí pánové, když dosáhnou zralosti života, zapomenou, že sami byli mladí. Dobře si vzpomínám, jak mi v tvém věku bylo také často bezdůvodně do pláče a nemohl jsem pořádně spát. Moc dobře bych věděl, jak tě uklidnit a vrátit ti spánek, ale kvůli tvému otci se ani neodvážím povědět ti o tom.“

I teta Laelia si mě začínala starostlivě prohlížet, hovořila se mnou opatrně se rozhlížejíc, jako by se bála, že někdo naslouchá, a pak řekla: „Jestli dovolíš a neřekneš nic otci, sdělím ti tajemství.“

Jenom ze zdvořilosti jsem to slíbil a přísahal jsem, i když jsem se tomu v duchu smál. Říkal jsem si, co tajemného může teta vlastně vědět. Ale jakmile jsem ji poslouchal, zjistil jsem, že jsem se zmýlil. Teta začala: „V pokoji, ve kterém spíš, bydlel dlouho jeden můj host, židovský čaroděj Šimon. Tvrdil o sobě, že je Samaritán, ale to jsou přeci také Židé. Jeho kadidla a zaklínadla zřejmě ruší tvůj spánek. Před několika lety se dostal do Říma a léčením nemocných a konáním zázraků získal pověst proroka. Senátor Marcellus ho pozval k sobě a nechal na jeho počest vyzdvihnout jeho sochu ve víře, že se v něm skrývá božská síla. Jeho schopnosti byly zjevné. Nejdřív uvedl k smrti mladého otrocka a pak ho zase probudil k životu, i když chlapec byl již ztuhlý a nejevil známky života. Viděla jsem to na vlastní oči.“

„Bezpochyby,“ odpověděl jsem, „ale v Antiochii jsem takových viděl ažaž.“

„Právě,“ přitakala teta. „Právě jak říkám. Bydlí tu i jiní Židé. Tamhle za řekou nebo i tady na Aventinu. Začali mu závidět jeho kouzelnické umění. Uměl se udělat i neviditelným, dokonce uměl i létat. Proto si pozvali jiného kouzelníka, který se jmenoval stejně. Když se oba sešli, ten můj přikázal, aby se lidé dívali na malé mráčky a v tu chvíli zmizel z dohledu. Když se potom objevil, snášel se z mraků nad forem, tu ten druhý Žid cosi hlasitě zvolal o božstvu Chréstovi, až ten první spadl z hůry uprostřed svého letu a zlomil si nohu. Moc ho to rozčílilo, nechal se odnést z města a skryl se na venkově, kde si hojil zranění, zatímco ten druhý, i on léčil nemocné, zmizel z veřejnosti. Ten první čaroděj se pak vrátil do města se svojí dcerou, a já ho nechala bydlet u sebe, když neměl nic lepšího. Zůstal u mne, dokud jsem měla peníze, pak se ale přestěhoval k chrámu Měsíce a má zákazníky tam odtud. Dnes už nelétá, ani neprobouzí mrtvé, ale jeho dcera se živí jako kněžka Měsíce a mnozí urození si od ní nechávají věštit.“

„A proč mi to všechno vykládáš?“ ptal jsem se nedůvěřivě. Teta Laelia začala lomit rukama a netrpělivě řekla: „Já toužím po svém čarodějovi, ale on mě nepřijme, když nemám peníze. A i kvůli tvému otci se neodvážím s ním setkat. Ale mám pocit, že on by určitě mohl napravit tvůj spánek a zmírnit neklid tvé mysli. Alespoň pomocí své dcery by ti mohl prorokovat a sdělit ti, co máš jíst a čeho se máš vyvarovat a které dny jsou pro tebe šťastné a které nebezpečné.“

Mně například zakázal jíst hrách a od té doby, když vidím třeba i jen namalované zrnko hrachu, dělá se mi špatně.“

Otec mi dal několik zlatáků, aby mě pobídl a pomohl, kdybych měl nějaké výlohy při četbě Dějin Etrusků. Sice jsem si říkal, že teta Laelia je pomatená žena, když nemá jinou radost ze života než pověry a kouzla, ale nešla mi z mysli její záliba. A samaritánský čaroděj a jeho dcera mi připadali zajímavější než zaprášená knihovna, v níž staří mužové do nekonečna rozbalují staré svitky. Musel jsem se ostatně seznámit s chrámem Měsíce, abych dostal svému slibu věštně v háji Dafné.

Slíbil jsem tetě, že ji tam dovedu, a ona se zaradovala. Oblékla se do hedvábí, posadila si na hlavu novou paruku s načervenalými vlasy a obtočila si kolem svého hubeného krku náhrdelník z jantaru. Barbus ji prosil ve jménu všech bohů, aby si přikryla hlavu, lidé by ji mohli mít za ženštinu z veřejného domu. Tetu to nerozhněvalo, jen mu prstem pohrozila a zakázala mu, aby nás doprovázel. Ale Barbus svatosvatě slíbil otci, že mě v Římě nikdy nespustí z očí. Dohodli jsme se tedy, že nás doprovodí k chrámu Měsíce, ale zůstane na nás čekat venku.

Aventinský chrám Měsíce je tak prastarý, že se o něm nezachovala už ani žádná pověst, jako o mladším Dianině chrámu. Král Servius Tullius ho vystavěl z mohutných trámů, které nechal vztyčit do kruhu. Kolem trámové stavby nechal později vybudovat kamenný chrám. Chrámový vnitřek je tak posvátný, že tam není ani kamenná podlaha, nýbrž jenom udusaná hlína. Kromě obřadních darů tam nejsou jiná bohoslužebná náčiní než mohutné kamenné vejce, jehož povrch již zčernal a uhladil se stálým pomazáváním. Když přichodí vstoupí do pološera chrámu, pocítí posvátné mrazení, jak je tomu jen na prastarých posvátných místech. Takové mrazení jsem pocítil snad jen v Římě v Saturnově chrámu, který je nejstarší, nejobávanější a nejsvětější ze všech římských chrámů. Je to chrám Času a stále ještě nejvznešenější kněz, sám caesar, zatluče každým rokem ve stanovený den do dubového pilíře měděný hřeb.

V chrámu Měsíce není posvátný sloup, jen ono kamenné vejce. Proto Barbus zůstal venku celkem rád.

Vedle kamenného vejce seděla na trojnožce na smrt bledá žena, nehnutě, až jsem ji měl v té tmě za sochu. Ale teta Laelia ji ve své pokoře bedným hlasem oslovila jako Helenu a koupila si od

ní posvátný olej, aby mohla pomazat kamenné vejce. Když olej nakapávala na jeho povrch, drmolila zařikadlo, které se učí jenom ženy. Pro muže je zbytečné, aby vejci obětovali. Během oběti jsem si prohlížel obětní dary a ke svému potěšení jsem mezi nimi objevil malé kruhovitě stříbrné krabičky. Zastyděl jsem se, když jsem si vzpomněl, co jsem slíbil obětovat bohyni Měsíce. Napadlo mne, že by asi bylo nejlepší přinést to sem v této zavřené krabičce.

Právě v tom okamžiku pobledlá, jakoby z pod kamene vylezla žena, stočila své uhrančivé černé oči na mne, usmála se a promluvila: „Nestyď se za své myšlenky, krásný chlapče. Bohyně Měsíce je mocnější, než si myslíš. Když se dostaneš do její přízně, dostane se ti síly, jež bude nesrovnatelně větší než síla divokého Marta a Minerviny marné moudrosti.“

Mluvila lámanou latinou. Připadalo mi to, jako by mluvila nějakým prastarým, zapomenutým jazykem. Její obličej se v mých očích zvětšoval, jako kdyby byl ozářen tajemným svitem měsíce, a z jejího úsměvu jsem si uvědomil, že i přes svoji bledost byla krásná. Teta Laelia na ni stále mluvila bledým hlasem, až mi připadalo, jako by to byla jakási hubená kočka, která se plížila kolem kamenného vejce, oddaně mňoukající.

„Ale kdež kočka,“ promluvila kněžka se smíchem. „Slonice to je. Copak nevidíš? A co ty máš co do činění se lvy, mládenče?“ Její slova mě vyděsila. Během té krátké chvíle jsem viděl na tetině místě posmutnělou vyhublou slonici, která na mne hleděla stejně vyčítavě jako ten starý lev v soutěsce, když jsem svým oštěpem zaútočil na jeho zadní běhy. To zdání ovšem okamžitě zmizelo, jak jen jsem si rukou otřel čelo.

„Je tvůj otec přítomen a nevíš, zda by nás mohl přijmout?“ zeptala se teta Laelia přímo.

„Můj otec se postil a cestoval po zemi, aby se mohl zjevit neočekávaně lidem, kteří ho uctívají pro jeho božské schopnosti,“ rozpovídala se Helena. „Ale vím, že nyní bdí a oba vás očekává.“

Vedla nás zadními dveřmi, jen pár kroků, do vysokého nájemního domu, v jehož přízemí se nacházel krámeček se suvenýry a posvátnými upomínkovými předměty. Byly tam laciné i drahé obrázky Měsíce a měsíčních znamení a malá vyhlazená kamenná vejce. Kněžka Helena na denním světle zevšedněla: její pohublé tváře

zežloutly, bělost její řízy již dávno zašla a pach kadidel, který z ní vycházel, vyvolával až nevolnost. Mladá už dávno nebyla, působila však udržovaně. I její černé oči již ztratily bdělost, když brala do svých rukou jednu památku po druhé, když nám je nabízela, jako by již předem věděla, že si nic nekoupíme. Krámkem jsme prošli do oprýskaného zadního pokoje, kde na koberci na podlaze seděl muž s černou bradkou a oteklým nosem. Pohlédl na nás sklíčeným pohledem, jako by se nacházel v jiném světě, pak ale povstal a belhavě k nám přistoupil, aby se pozdravil s tetou Laeliou.

„Právě jsem byl ve spojení s jedním etiopským kouzelníkem,“ promlouval k nám dutým hlasem. „Věděl jsem ale o tvém příchodu. Proč mě rušíš, Laelie Manilio? Hedvábný šátek i náhrdelník jsi dostala a dostalo se ti i všeho dobrého, co jsem ti prorokoval. Co ještě žádáš?“

Teta Laelia vykládala vystrašeně, že já spím v pokoji, ve kterém on dlouho bydlel. Mám v noci špatné sny, skřípám zuby a křičím ze sna. Přála si znát toho příčiny a požadovala, je-li to možné, i prostředky na odstranění těch strastí.

„Zůstala jsem ti dlužna, drahý pane, když jsi v hněvu odešel z mého domu,“ připomněla teta a pokynula mi, abych kouzelníkovi podal tři zlaté peníze.

On sám je nepřijal, pokynul však své dceři, byla-li vůbec jeho dcerou, a ta je se samozřejměm lhostejností uložila do schránky. Tři římské zlaťáky představují tři sta sesterciů nebo sedmdesát pět stříbrňáků, takže mě jeho prezíravost zamrzela.

Kouzelník se opět posadil na koberec a přikázal mi, abych se posadil proti němu. Kněžka Helena přidala pár kousků kadidla do kadidelnice. „Slyšela jsem, že sis zlomil nohu, když ses učil létat,“ začala teta vemlouvavě, zatímco kouzelník mlčel a jen na mě zachmuřeně hleděl.

„Měl jsem věž na druhé straně moře, v Samaří,“ pronesl ke mně jednotvárným hlasem. Ovšem teta jako by ztratila rozum, začala přešlapovat z nohy na nohu a prosila: „Ach, Mistře, nebuď ke mně krutý tak jako dříve.“

Kouzelník vztyčil ukazovák. Teta Laelia strnula, hledíc upřeně na prst. Aniž by na ni pohlédl, kouzelník konstatoval: „Teď nedokážeš otočit hlavou, Laelie Manilio. Neruš nás, jdi se vykoupat do

pramene, který znáš. Když budeš vstupovat do vody, přemůže tě požitek potěšení a omlazení.“

Teta Laelia se ovšem nikam neubírala. Zůstala bez hnutí stát a hleděla jako bez duše před sebe a hnula sebou jen, jako by se svlékala. Kouzelník pak opět pohlédl na mne a pokračoval ve svém výkladu:

„Měl jsem kamennou věž. Měsíc i všechny moudré hvězdy mi sloužily, takže se mi dostávalo božské síly. Bohyně Měsíce se stala člověkem v podobě Heleny jako má dcera. Díky jí jsem prorokoval a viděl jsem jak věci zašlé, tak i ty, které mají přijít. Ale potom přišli z Galileje čarodějové, jejichž síla byla větší než moje. Jim stačí jen položit svou ruku na hlavu druhým a oni začnou hovořit jazyky a jsou naplněni duchem. Byl jsem mlád a snažil jsem se získat všechny síly. Požádal jsem je, aby vložili svoji ruku i na moji hlavu, a nabídl jsem jim velkou odměnu, jestli převedou do mě svoji sílu, abych dokázal dělat stejné zázraky. Oni ale se svojí silou skrbli-li, mne prokleli a přísně mi zakázali, abych používal Boží jméno k děláni zázraků. Pohled do mých očí, chlapče! Jak se jmenuješ?“

„Minutus,“ odpověděl jsem s odporem. Jeho jednotvárný hlas, spíš než jeho řeči, mě rozladil. „Taky bys mohl mé jméno znát, aniž by ses na ně zeptal, když jsi takový mág,“ podotkl jsem výsměšně.

„Minutus, Minutus,“ opakoval. „Síla ve mně mi zvěstuje, že obdržíš jiné jméno, dřív než měsíc třikrát doroste. Já ale nevěřil galilejským kouzelníkům. Naopak jsem ve jménu jejich Boha uzdravoval nemocné, až mě začali pronásledovat a obvinili mě, že jsem v Jeruzalémě ukradl malou sošku zlatého Eróta. Jedna bohatá žena mi ji však z vlastního rozhodnutí darovala. Podívej se mi do očí, Minute! Ale začarovali ji svojí silou, aby zapoměla, že mi to darovala. Udělal jsem se prý neviditelným, abych jí to mohl ukrást. Věříš, že když chci, dokážu se stát neviditelným? Počítám do tří, Minute. Jedna, dva, tři. Teď mě nevidíš.“

Skutečně zmizel na okamžik z mých očí, až se mi zdálo, že vidím jen probleskující kouli, která také mohla být měsíčním srpkem. Prudce jsem potřásl hlavou, zavřel a znovu otevřel oči, a vtom seděl zase přede mnou, právě tak jako předtím. Přes mou averzi k němu se netvářil nepřátelsky.

„Vždyť tě stále vidím,“ ozval jsem se nedůvěřivě. „Už se mi nechce dívat se ti do očí.“

Přátelsky se pousmál, hnutím paží si uvolnil postoj a řekl: „Jsi vzpurný mládenec a nemám v úmyslu tě nutit, protože z toho není nikdy nic dobrého. Podívej se na Laelii Maniliu.“

Pohlédl jsem na tetu. Pozvedla svou ruku a opsala za sebe oblouk s nadšeným výrazem v obličeji. Vrásky se jí vyhladily a její pohled i postava omládlly.

„Kde nyní jsi, Laelie Manilio,“ otázal se panovačně. Jemným dívčím hlasem teta odpověděla: „Koupu se v tvé blízkosti. Ze všech stran mě obtéká voda, až se celá chvěji.“

„Jen pokračuj ve své božské lázni, Laelie,“ pobídl ji kouzelník a pokračoval v rozmluvě se mnou: „Toto kouzlo je bezvýznamné a nikomu neuškodí. Mohl bych tě začarovat, že bys prolézal trním a poranil by sis nohy i ruce, když jsi tak vzpurný. Proč ale plýtvat mými silami vůči tobě. Budeme ti ale věstit, když jsi sem přišel. Heleno, ty spíš!“

„Spím, Mistře,“ odpověděla kněžka Helena poslušně, i když její oči zůstaly otevřeny.

„Jak vidíš chlapce, který se jmenuje Minutus?“ zeptal se kouzelník.

„Jeho znamením je lev,“ odpověděla kněžka. „Řítí se na mne a nemohu se mu vyhnout! A lva pronásleduje se smrtícím oštěpem muž, jehož rysy nedokážu rozeznat. Vystupuje v nedohledné budoucnosti. Vidím ale zřetelně Minuta ve velkém pokoji, kde jsou police plné svitků. Nějaká žena mu jeden z nich podává. Žena je mladá, její ruce jsou černé, její otec není jejím otcem. Střez se ho, Minute. Teď zase vidím Minuta na hřbetu oře, oblečeného do zářivého krunýře. Slyším lomoz houfu lidí. Lev se však na mne sápe, musím uprchnout. Ach Mistře, prosím, zachraň mě.“

S výkřikem si zakryla obličej. Kouzelník jí okamžitě přikázal, aby se probudila. Potom upřel svůj pohled na mne a optal se: „Snad se sám nepokoušíš kouzlit, když tě lev tak žárlivě střeží. Buď bez starosti. Nebudeš už mít zlé sny. Stačí si ve snu přivolat svého lva. Myslím, že jsem ti pověděl, cos potřeboval slyšet.“

„V podstatě ano,“ souhlasil jsem. „Každopádně to bylo zajímavé, ať to je pravda, nebo ne. Ale rozhodně si vždy vzpomenu na tebe i na tvoji dceru, kdykoli pojedu na koni uprostřed halasu davů.“

Mág se pak opět obrátil k tetě Laelii, oslovil ji jejím jménem a přikázal jí: „Můžeš vystoupit ze svých pramenů. Ať tě tvůj božský

přítel štípne do paže. Neboj, nebude to bolet, jen tě to příjemně zabrní. Probuď se!“

Teta Laelia procitla pozvolna z omámení a s výrazem ohromení si ohmatávala levou paži. Hleděl jsem zvědavě na její vyzábělé rameno, kde se jí na kůži začala objevovat velká modřina. Teta Laelia se drbala po celém těle, požitkem se celá trásla, až jsem se musel odvrátit. Kněžka Helena se na mne usmála, se rty vyzývavě pootvřenými. Ale ani na ni jsem se nechtěl podívat. Nevěděl jsem kudy kam s pohledem a celé tělo mě bolelo. Raději jsem se rozloučil, ale musel jsem se postarat o tetu. Pevně jsem ji podržel a vyvedl ven. Stále byla jako pomatená.

V krámku uchopila kněžka do ruky malé černé kamenné vejce a podala mi ho se slovy: „Vezmi si to jako dárek ode mne. Ať chrání tvůj spánek i za měsíčního úplňku!“

Zmocnil se mě silný odpor vzít si od ní dárek. Proto jsem řekl: „Koupím to od tebe. Kolik to stojí?“

„Jeden tvůj světlý vlas,“ odpověděla kněžka a rovnou napráhla ruku, aby mi vytrhla vlas z hlavy. Teta mi ale s leknutím bránila a přemlouvala mě, abych dal té osobě raději peníze.

Neměl jsem drobné, tak jsem jí nabídl celý zlaták. Snad si ho i vysloužila svou předpovědí. Bezstarostně přijala peníz a vysmívala se: „Oceňuješ si své vlasy poměrně vysoko. Ale asi máš pravdu. Tu zná jen bohyně!“

Před chrámem jsem objevil Barba, který dělal všechno možné, aby skryl, že si pro ukrácení dlouhé chvíle přihýbal vína, a tak mu nezbývalo, než aby se za námi vláčel s podlamujícími se koleny. Teta ožila, hladila si svoji zčernalou paži a vykládala:

„Kouzelník byl ke mně laskavý, jak už dlouho ne. Ožila jsem a je mi podstatně lépe a necítím teď ani bolístku na těle. Ale ještěže tě nenapadlo dát té jeho nestydaté dceři svůj vlas. Pomocí něho by se mohla v noci dostávat k tvé posteli.“

Přiložila si vyděšeně ruku k ústům, pohleděla na mne a poznamenala: „Jsi už přeci urostlý mládenec. Snad ti už otec ty věci vysvětlil. Víím, že kouzelník už dokázal přinutit ve svých kouzlech mnoho mužů, aby si s jeho dcerou lehli. A to se ti muži potom dostali do jejich moci, i když se jim náhradou za to dostalo mnoha různých úspěchů. Měla jsem tě varovat předem, ale nenapadlo mě

to, když nejsi ještě plnoletý. Uvědomila jsem si to, až když Helena požadovala vlas z tvé hlavy.“

Po tomto setkání jsem už skutečně neměl špatné sny. A když se mi zase tlačily mýry na mysl, vzpomněl jsem si na kouzelníkovy rady a přizval jsem lva na pomoc. Dostavil se okamžitě, posadil se vedle mne a byl pro mne tak živoucí, že jsem hladil jeho srst, a když jsem se probudil, zjistil jsem, že urovnávám měkký lem pokrývky.

Setkání s ním ve mně vyvolávalo takové potěšení, že jsem si lva přivolával, jakmile jen jsem cítil, že usínám. Dokonce když jsem procházel městem, představoval jsem si, že lev kráčí za mnou jako věrný strážce. A teprve teď jsem si uvědomil, jak divoký život jsem vedl v Antiochii, v nepřetržitém společenství se svými druhy. Za úplňku jsem pro jistotu mačkal černé kamenné vejce a strach jsem již neměl, i když mi měsíc svítil přímo do obličeje.

Nějaký čas po tomto zážitku jsem si vzpomněl na otcovu žádost, abych se poučil z knih, a zašel jsem do Palatina do knihovny. Od nabručeného knihovníka jsem si vyžádal Claudiovy Dějiny Etrusků. Když viděl mé chlapecké oblečení, odmítl mi vyhovět, ale nabyt jsem již římského sebevědomí a bez zaváhání jsem ho upozornil, že oznámím přímo caesarovi, že jeho spisy se nemožou číst ani v knihovně. Spěšně vyzval modře oblečeného otroka, aby se o mě postaral. Ten mě uvedl do sálu se sochou caesara Claudia v nadživotní velikosti a ukázal mi police, ve kterých se knihy uchovávají, a nechal mě, abych si vybral, co potřebuji. Omráčeně jsem pohlížel na Claudiovu sochu, neboť caesar se nechal zvěčnit jako Apollón a sochař ani trochu nevylepšil ani jeho hubené údy, ani vychytralý pohled opilce, takže vladařův výraz na soše byl daleko směšnější, než byl ve skutečnosti. Napadlo mě, že caesar není alespoň domýšlivý, když nechal ve veřejné knihovně vztyčit sochu, kterou sám sebe zesměšňoval.

Zpočátku jsem se domníval, že jsem v čítnárně sám a říkal jsem si, jak málo si Římané váží svého caesara jako spisovatele, když připustí, aby se usadil prach na jeho spisech. Vzápětí jsem ale zpozoroval, že u okna sedí mladá žena, zahloubána do jednoho svitku. Nicméně já pokračoval ve vyhledávání Dějin Etrusků. Objevil jsem Claudiovu Historii Kartága, ale právě ty police, ve kterých se

Dějiny Etrusků měly nacházet, byly prázdné. Znovu jsem pohleděl na čtoucí ženu a všiml si hromady svitků vedle ní.

Udělal jsem si čas na celý den, abych se mohl začíst do těch nudných vět. Za světla lampy se v knihovně kvůli nebezpečí požáru nesmělo číst. A rozhodně jsem nechtěl odejít, když jsem nesplnil, co jsem si předsevzal. Proto jsem se osmělil, přirozeně že stále jsem cítil ostych, měl-li jsem oslovit cizí ženu, a přistoupil jsem ke čtenářce a otázal se jí, čte-li historii Etrusků a jestliže ano, zda potřebuje najednou všechny svitky pro svoji práci. Cítil jsem, že mluvím výsměšně, i přesto že jsem dobře věděl, že mnohé Římanky, kterým se dostalo vzdělání, jsou skutečnými čtenářkami. Je pravda, že většinou nečtou historické spisy, nýbrž Ovidia, a ještě tak milostné zkazky a cestopisy.

Žena sebou trhla, jako by teprve nyní zjistila, že jsem vstoupil do sálu. Obrátila se ke mně a upřela na mne svůj posměšný pohled. Byla mladá, a soudě podle účesu, svobodná. Její obličej rozhodně nebyl krásný, spíš nepravidelný a nesl hrubé rysy. Měla hladkou pleť, zhnědlou jak otrokyně, velká ústa a výrazné hezky tvarované rty.

„Učím se výrazy pro posvátné obřady a porovnávám je podle různých knih,“ nedala se zmást a dodala: „A na tom není nic divného.“

I když odpověděla nesmlouvavě, vycítil jsem v jejím hlase zvědavost. Zahlédl jsem černé kaňky na jejích prstech, to jak si stéblem zanášela poznámky na šáchorový list. Z tahu její ruky bylo vidět, že je zvyklá psát, i když ty bídné psací potřeby její písmo znehodnocovaly.

„Neposmívám se ani v nejmenším,“ pospíšil jsem si s ujištěním a usmál jsem se na dívku. „Naopak, obdivuju tě, jak se vzděláváš. Neodvážil bych se rušit tě, ale slíbil jsem otci, že přečtu právě toto dílo. Pravda, rozumím tomu asi právě tak jako ty, ale slib je slib.“

Přál jsem si, aby se zeptala na jméno mého otce, abych se i já mohl zeptat na její. Ale nepůsobila zase tak zvědavě. Naopak, měla mě za něco jako rušivou mouchu. Sehnula se ke svým nohám a vybrala z hromádky knih první díl Dějin. „Prosím,“ podala mi ho a dodala: „Vezmi si to a už mě nevyrušuj!“

Začervenal jsem se, až se mi rozpálily tváře. Velmi se mýlila, když si myslela, že to byla jen záminka, abych se s ní seznámil.

Svitek jsem si vzal, přešel jsem až na druhou stranu sálu k oknu, otočil se k ní zády a dal se do čtení.

Četl jsem co možná nejrychleji, ale nedokázal jsem si zapamatovat všechna jména v díle uvedená. Claudius považoval zřejmě za důležité uvést každou osobu a vše, co o ní věděl a co napsali o ní i jiní a co on o ní soudil. Podrobnější a zdlouhavější knihu jsem nečetl! Ale díky Timaiovým lekcím jsem se naučil číst rychle a vpravit si do mysli alespoň děj nebo příhodu, která mě zaujala. To jsem si potvrdil, když jsem mu musel vykládat obsah přečtené knihy. A tak jsem si osvojil poměrně rychlé čtení knih.

Dívka mě ale nenechala v klidu číst. Hlasitě dávala najevo svoje pocity a hlasitě si ulevovala, když si zapisovala poznámky. Konečně měla dost ořezávání stále se opotřebovávajícího pera, zlomila ho, rozdupla nohou a zlostně se rozkřičela: „Copak jsi slepý a hluchý, ty hulváte? Copak mi nemůžeš sehnat pořádné pero. Co máš za vychování, když si neuvědomuješ, že potřebuju nové pero!“

Ta dívka svým jednáním neukázala, že by byla dobře vychována. Kvůli spiskům jsem se ale s ní nechtěl dostat do sporu. Proto jsem se uklidnil a zašel se optat k správci knihovny, zda by jí nemohl zapůjčit pero. Přiznal, že podle předpisů knihovny má každý návštěvník právo na pero i na papyrus na poznámky, ale zatím žádný čtenář nebyl tak chudý, aby ty věci požadoval bez zaplacení. To mě rozzlobilo, dal jsem mu zlaták a přiměl ho, aby mi dal svazek stébel a svitek špatného papyru. Vrátil jsem se do Claudiova sálu a mlčky jsem obojí podal děvčeti. Vytrhla mi věci z ruky, aniž co pověděla.

Když jsem dočetl první díl, vrátil jsem se k dívce a požádal ji o druhý. S údivem se optala: „To umíš číst tak rychle? Zůstalo ti z toho alespoň něco v hlavě?“

„Dobře si pamatuji, že etruští kněží měli hrůzný zvyk házet v bitvě jedovaté hady útočníkům na hlavy,“ odpověděl jsem. „A jak tě tak pozoruji, naučila ses to zřejmě i ty na základě této četby.“

Zdálo se mi, že se zastyděla za své chování. I když nedokázala potlačit svou zlostnou povahu, již mírněji mi podala jedno stéblo a poprosila: „Nemohl bys mi to seříznout na psaní? Já to nedokážu, mně začne každé pero okamžitě spouštět.“

„Chyba je ve špatném papyru,“ vysvětloval jsem. Vzal jsem si od ní nožík i stéblo a raz dva jsem seřízl špičku pera. „Netlač na to tak.

Jinak vše okamžitě zamažeš. Musíš trochu ubrat na své horlivosti. Takto snad půjde psát bez kaněk i na špatném papýru.“

Usmála se na mne potutelně, jako když blesk vyrazí znenadání mezi mraky. Její hrubé rysy, velká ústa a šikmé oči, to mě v té chvíli svádělo, i když by mě to dosud ani nenapadlo. Když jsem se na ni tak zahleděl, na oplátku se na mě zašklebila, vyplázla i jazyk a přikázala mi: „Když tak rád čteš, vezmi si další knihu a běž si zase na své místo.“

Ale po chvíli mě znovu vyrušila. Přišla s prosbou, abych jí seřízl další stéblo na psaní a potom ještě několikrát, až moje prsty byly stejně černé, jako její. V její černi bylo tolik žmolků, že na to začala nadávat.

Po půlnu vytáhla zpod stolu baťůžek, rozbalila ho a beze studu se pustila do jídla, s vervou tak ukusujíc z chleba a sýra, že to vypadalo, jako by jí v puse neubývalo.

Když viděla můj nechápavý obličej, bránila se: „Dobře vím, že se v knihovně nesmí jíst, co mi ale zbývá. Jakmile jen vyjdu ven, lidé jen očumují a povalečí se na mne lepi, a protože jsem sama, musím si od nich vyslechnout pěkné nestoudnosti.“ S pohledem upřeným k zemi po chvilce dodala: „Můj otrok mě vyzvedne až večer, až zavrou knihovnu.“

V té chvíli jsem pochopil, že otroka nemá. Její strava byla laciná a zřejmě neměla ani peníze na pero a papýrus. Proto mi tak beze studu přikázala, abych jí obstaral pero. Zarazil jsem se. Nechtěl jsem se jí ani v nejmenším dotknout. Ale když jsem ji viděl jíst, dostal jsem taky hlad.

Když jsem začal polykat, všimla si toho a zvolala: „Ty chudáku, ty musíš mít taky pěkný hlad.“ Bez váhání rozdělila svůj chleba na dva díly a podala mi jeden i se sýrem. Tak jsme hladově ukusovali a naše jídlo skončilo dřív, než vlastně začalo. Zdravým lidem chutná všechno. Pochválil jsem její chleba: „To byl pravý čerstvý venkovský chleba a i sýr voněl venkovem. Něco takového se v Římě nejl každý den.“

Vděčně se zaradovala a dodala: „Bydlím za hradbami. Jestli víš, kde je Gaiův cirk a pohřebiště a věštírna, tak tím směrem. Za Vatikánem.“

Své jméno mi ale ještě neprozradila. A tak jsme pokračovali ve čtení. Ona si zapisovala poznámky a já se učil z paměti staré

texty, které Claudius zanesl do svých dějin ze svatých etruských knih. Četl jsem část po části znovu a znovu a vpravoval jsem si do mysli caerské války a loďstvo. S večerem vpadl do oken čítárny stín Palatina. I obloha se zatáhla.

„Nekazme si oči,“ namítl jsem konečně. „Zítřka je taky den, pro dnešek mám té čpavé historie až po krk. Vlastně ty, jako vzdělaná osoba, bys mi mohla pomoci a povědět mi obsah zbývajících dílů Dějin, nebo alespoň to nejdůležitější. Můj otec chce koupit pozemky poblíž Caere. Proto bude ode mne chtít vědět všechno, co caesar Claudius píše o historii tohoto území.“

„Tedy,“ pokračoval jsem omluvně, „neměj mi můj návrh za přízemní. Ale dostal jsem chuť na opékané klobásky. Víím, kde dělají dobré, a rád bych tě pozval, když mi pomůžeš.“

Stáhla se do sebe, povstala a pohleděla mi do očí tak zblízka, že jsem cítil v obličejí její teplý dech. „Skutečně mě neznáš?“ otázala se nedůvěřivě a hned pokračovala: „Ano, neznáš mě a nezamýšlíš nic zlého. Vždyť jsi ještě chlapec.“

„Co nejdřív už dostanu tógu muže,“ namítl jsem dotčeně. „Ta věc se trochu zašmodrchala pro rodinné záležitosti. A ty nejsi o moc starší. A rozhodně jsem větší než ty.“

„Milý zlatý,“ naštvála se. „Už mi bylo dvacet a jsem už ženská. Starší než ty jsem bez pochyb. A ty nemáš strach jít s cizí ženou?“ Ale kvapně zasunula svitky bez ladu a skladu do polic, sebrala své věci, urovnala si šaty a spěšně vyrazila, jako by měla strach, že odvolám svou nabídku. Když jsme odcházeli, předstoupila před sochu caesara Claudia a plivla na ni, aniž jsem jí stačil v tom zabránit. Když viděla mé zděšení, rozesmála se naplno a odplivla si znovu. Nevychovaná byla v každém případě. Bez zdráhání mě uchopila pod paži a vyrazila se mnou tak prudce, že mi dala pocítit svoji plnou sílu. Nadarmo o sobě nepovídala, že je ženou. Přezíravě se rozloučila s knihovníkem, který si nás přišel prohlédnout, jestli neodnášíme nějaké svitky pod šaty. Ale netroufl si nás prošacovat, tak jak to mnozí nedůvěřiví knihovníci dělávají.

O svém otroku už dívka ani nepromluvila. Zvečera bylo forum plné lidí a dívka navrhla, abychom se prošli kolem chrámů a celou cestu se mě pevně držela, jako by všem chtěla ukázat, jakou kořist dobyla. Několik tuláků na ni pokřikovalo, jako by ji znali, a dívka se jen smála a beze studu jim odpovídala. Nějaký senátor a dvojice

jezdců se k nám blížili i se svým doprovodem. Jakmile spatřili dívku, otočili hlavu na stranu. Někteří dokonce raději přešli na druhou stranu ulice. Ona si toho nevšimala.

„Jak jsi slyšel, nemají mě za ctnou dívku,“ rozesmála se.

„Ale neboj se, tak zkažená nejsem.“

Nakonec souhlasila, že zajdeme do hospody u Dobytčího trhu. Objednal jsem opékané klobásky, vepřový hrnec a víno. Dívka si dopřávala jak vyhládlý vlk a utírala si mastné prsty do lemu svých šatů. Vůbec ji nenapadlo, aby si do vína přilila vodu, takže jsem to ani já nedělal a za chvíli jsem cítil, že mám v hlavě. Nebyl jsem zvyklý pít čisté víno. Dívka si při jídle pobrukovala, poplácala mě po tváři, jak trhokyně si zanáčovala na hospodského a znenadání mi jednu vrazila, když jsem rukou zavadil o její koleno. Začal jsem pochybovat o jejím zdravém rozumu.

Hospoda pulzovala. Do plného sálu se ještě vmáčklo několik vojáků, zpěváků a kejklířů, kteří bavili hosty a žebrali s napřaženým džbánem s cinkajícími měďáky. Nějaký odrbaný zpěvák se zastavil před námi, uhodil do strun a zanotoval děvčeti:

*„Ty dívko dobře udělaná,
vlčí dcerko,
u kamenné brány zrozená
z opilce a šlapky,
nevinnosti dávno zbavená...“*

Víc toho zazpívat nestačil. Dívka se postavila, vrazila mu jeden políček a vysmála se mu: „Lepší vlčí krev než močku v žilách, kterou máš ty.“

Hostinský okamžitě přiběhl a vykázal zpěváka ven, vlastníma rukama nám dolil vína a naléhal na nás: „Clarissima, vaše návštěva je mi ctí, ale chlapec je ještě nedospělý. Moc vás prosím, dopijte svůj pohár vína a jděte pryč. Jinak to odnesu já.“

Bylo už pozdě a byl jsem v rozpacích z chování mé společnosti. Zřejmě byla takovým obtížným vlčetem a hostinský ji jen posměšně pojmenoval jako urozenou. K mé radosti souhlasila bez odporu s odchodem, ale sotva jsme se ocitli na ulici, chopila se mě v podpaží a zaprosila:

„Doprovod' mě, prosím, až k tiberskému mostu.“

Na břehu se honila neklidná mračna nad zažíhanými pochodněmi města při západu slunce. Podzimní voda nám neviditelně plynula pod nohama.

Do nosních dírek pronikal pach marastu, bahna a zahrňavajícího rákosu. Dívka mě vedla k mostu, který vedl na ostrov uprostřed Tiberu. Nemilosrdní hospodáři nechávali v Asklépiových svatyních zemřít své nemocné otroky, kteří jim už nepřinášeli žádný užitek. Z druhé strany ostrova vedl most do čtrnácté městské čtvrti, do židovského Zatiberí. Ve tmě večera však most nebyl vůbec příjemné místo. Mezi mraky se objevilo několik podzimních hvězd, plískanice sekala do očí a vítr donášel z ostrova nárek nemocných a umírajících, jak bédování z podsvětí.

Dívka se naklonila přes zábradlí a plivla do Tiberu na znamení hlubokého opovržení. „Taky plivni!“ naléhala na mě. „Anebo se bojíš boha říčního proudu?“ Vůbec jsem neměl chuť urážet Tiber, ale když tak zlobně naléhala, plivl jsem si také. Byl jsem ještě přece jen nezralý chlapec. V tu chvíli letěla nad Tiberem hvězda a vytvořila osvětlený oblouk. Pomyslel jsem si, že ani v den smrti nezapomenu na lomoz řeky, na zarudlé mraky nadcházejícího večera, na mysl zmáhající víno a let zářící hvězdy nad blyštícím se Tiberem.

Dívka se přitiskla k mému boku, že jsem cítil pnutí jejího těla. Byla jen o půl hlavy menší než já. „Hvězda ti prolétla z východu na západ,“ zašeptala. „Jsem pověřčivá. A ty máš na své ruce znamení štěstí. Dobře jsem si toho všimla. Mohl bys přinést štěstí i mně!“

„Řekni mi alespoň, jak se jmenuješ,“ naléhal jsem na ni uraženě. „Já ti to již pověděl a vyprávěl jsem ti také o svém otci. A vůbec, doma dostanu co proto, že jsem zůstal tak dlouho venku.“

„No vidíš, že jsi ještě kluk,“ vedla si dívka svou a stáhla si obutí z nohou. „Půjdu bosa,“ rozhodla se, „boty mi už pěkně odřely nohy, takže se sotva vleču, proto jsem se musela o tebe pořádně opřít, abych vůbec dokázala jít. Tak, teď už to nepotřebuju, můžeš se vrátit domů, abys kvůli mně nedostal.“

Já ale trval na jednom. Chtěl jsem znát její jméno. Konečně zhluboka povzdechla a otázala se: „A slíbíš, že mě políbíš svými nevinnými rty a nezalekneš se, až ti to povím?“ Namítl jsem, že se nemohu dotknout žádného děvčete, dokud nenaplním svůj slib daný věštírně v Dafné. Popadla ji zvědavost a navrhla: „Pokusíme se o to. Jmenuji se Claudia Plautia Urgulanilla.“